

**Тамбый Джантыгъ, Апыщ Фатимэт,
Шъоджэ Зариет**

ТХЫБЗЭ

Апэрэ класс

Я 2-рэ тхыль

ЗэхъокІныгъэхэр зилэ яблэнэрэ тедзэгъу

**Адыгэ Республикэм
гъэсэнугъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ
и Министерствэ ыштагъ**

УДК 373.167.1:811.352.3+811.352.3(075.2)
ББК 81.2 Ады-922
Т54

Научнэ редакторыр — **Апыщ Ф.Н.**, педагогикэ шлэныгэмклэ кандидат, доцент,
ФГБОУ «Адыгэ къралыгъо университет» идоцент

Творческэ группэу Адыгэ Республикэм гъэсэныгэмрэ шлэныгэмрэклэ и Министерствэ
иунашъоклэ тхылъым икъыдэгъэкълъжыын хэлэжыагъэр: **Уджыхъу Г., Анцокъо М.**

Т54 **Тхыбзэ** : апэрэ класс : я 2-рэ тхылъ / Тамбий Джантыгъ,
Апыщ Фатимэт, Шъоджэ Зариет. — Мыекъуапэ : Качествэр,
2013. — 116 н.

ISBN 978-5-9703-0460-0

Лъэпкъ еджаплэхэм яапэрэ классхэм апае «Тхыбзэ» зыфилорэ тхылъыр
зыхэлэзыхъажыгъэхэ программэм ыкӀи ФГОС-м яшапхъэхэм адиштэу
зэхэгъэуцуагъэ. КӀэлэеджакӀохэм апэрэ классым адыгабзэмклэ шлэныгъэу
агъотыгъэхэр щылъагъэкӀотэнымклэ, аныбжъ елъытыгъэу лӀофшӀэнхэр
тхылъым къыщытыгъэх.

Тхылъым иаудиогуадзэ Адыгэ Республикэм гъэсэныгэмрэ шлэныгэм-
рэклэ и Министерствэ исайт (minobr.ru/audio) къыщыбгъотыщт.

ISBN 978-5-9703-0460-0

© Тамбиева Д.М., Апыщ Ф.Н., Шадже З.М., 2013
© Оформление. ООО «Качество», 2013

НЫБДЖЭГЪУ ЦЫКІУ!

Ныдэльфыбзэм изэгъэшлэн лъытэгъэкӀуатэ.

«Тхыбзэм» иятӀонэрэ тхыль уапашъхъэ илъ. Ащ уигупшысэ хигъэхъошт, хъугъэ-шлэгъэ гъэшлэгъонхэм нэлуасэ уафишышт. Апэрэ тхылъым фэдэу мы тхылъми аудиогуадзэ иӀ. Ащ шлэныгъэр къыпфигъэпсынклэшт, укӀигъэгушышт. Еджаплэм имызакъоу унэми, уянэ-уятэхэм урягъусэу, интерактивнэ гуадзэхэм: пшысэхэм, орэдхэм, усэхэм, гуцылэжъхэм, хырыхыхъэхэм уядэлун плъэкӀышт.

Тхылъым иаудиогуадзэ Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шлэныгъэмрэкӀэ и Министерствэ исайт (minobr.ru/audio) къыщыбгъотышт

Гъогумаф, ныбджэгъу цыкӀу!

Тамыгъэмэ къарыкӀырэр

- бзэм фэгъэхъыгъэ шлэныгъэхэр
- жабзэм ихэгъэхъон
- гъэхъылъэгъэ Ӏофшлэн

 — проект кыизэхэжъугъэуцу

 — тэрэзэу кыашъуло

 — нэбгырэ тлурытлоу лоф тэшлэ

 — компьютерымклэ лофшлэн

 — куп-куп лофшлэн

 — уналэ тедз

 — клэлэегъаджэр къеджэ

Жь жь

Жь жь

жьиѳ

хьам-плъыжь

Макъэу [жь]-р зыхэт гущылэхэр къашъулох.

Усэм къедж. Буквэу «жь» къахэгъэщ гущылэмэ.

Жьиѳ цыкӀу ылыгъ Сариет,
Жьи къыѳео ар Асиет.

сы-лъе-жъагъ
къэ-згъэ-зэ-жьиѳ
сы-къэ-кӀо-жьиѳ
сы-мы-лъэ-гъужь
зэ-хъум

Хьамплъыжь тлъэгъугъэ

Хъалидэрэ сэрырэ мэзым хьамплъыжь щытлъэгъугъ. Къэсыубытынэу сылъежъагъ. Хьам-

плъыжбыр бэрэ синэплъэгъу итыгъ. Сымы-
лъэгъужь зэхъум къэзгъэзэжбыгъ. Хъалидэ
дэжь сыкъэкложбыгъ.

О хъамплъыжь плъэгъугъа?

Упчлэм джэуап къет.

Буквэу «жъ» зыхэт гущылэхэр текстым
къыхэжъугъэщ.

Хъисап.

БЫ – Ы + ЖЫЫ – Ы + Э = хъэцлэ-плацл

жъа   жъэ   жбы

Пычыгъохэр хэтхэу гущылэхэр къэтэлэх.

жъау

жбы

жъэу

жбым

пчэ-дыжъ

Жы кѣабзэр сиклас

Сэ пчэдыжым жыэу сыхэсэу седжэныр сыгу рехы. Жым сыхэсэу сызаджэрэр псынклэу кѣызгурэлэ.

Садым жыэу дэтым сыхэсэу седжэныр сыгу рехы. Жым сыхэсэу сызаджэрэр псынклэу кѣызгурэлэ.

Хэта жы кѣабзэр зикласэр?

Упчлэм джэуап кѣет.

Текстым шѣхѣу илэм шѣукѣытегушыл.

Схемэмклэ гушылэхэр кѣэшѣуугупшыс.

— Жь —

Сыда зыклалагѣэр?

Жыр кѣыздепщэрэм ошхыри кѣеклы.

Хырыхыхѣ.

Іэ зимылэ пчѣэлух.

Гушылэр зэхэтэкѣуагѣ.

Ы Жь Э Б Гѣ

Усэр езбырэу зэжъугъашлэ.

Цуекъо Джэхъфар

Жъыбгъэр кълъыгъ

(Усэм щыщ сатырхэр)

Жъыбгъэр кълъыгъэшъ,
Пклашъэр егъэсысы,
Сапэр пхъашэшъ,
Бэу егъэутысэ...

Ф ф

Ф ф

нат-рыф

■ Макъэу [ф]-р зыхэт
гущылэхэр къашьулох.

■ Сыда буквэр зыфэдэр?
«Ф»-ым ыпчанэ итлур ит
Губжыгъаеу хъарыф щыт.

фы-жбы	фэ-лэ-пэ-лас
бжбы-ныф	ты-фе-гъа-сэ

Татэ тегъасэ

Татэ хэтэ лэжбыным фэлэ-
пэлас. Ащ тэ хэтэ лэжбыным
тыфегъасэ. Щагу хатэм бжбыни, бжбыныфи,
гыныплъи хэтлхъагъ. Губгъом щылэ хатэм нат-
рыф гъожбы натрыф фыжбы хэтлхъагъ. Нахь
бэгъуагъэр натрыф гъожбыр ары.

Къэкlorэ илъэсым тихатэ джыри нахь дэгъоу тылэжьищт.

Сыд хатэм щалэжьиэрэ?

■ Упчlэм джэуап къет.

 Хэт анахьибэу хэтэрыкlхэр кылон? Аужырэ гущылэр къэзылорэр текlo.

■ Буквэр клодыгъэ.

жьи _

тхьаума _

■ Гущылэр зэхэтэкъуагъ.

фа фэ фы

■ Пычыгъохэр хэтхэу гущылэхэр къэтэлэх.

фа-бэ

кly-маф

тхьэ-ма-фэ

тхьау-маф

мэ-фибл

зы-тэ-гъэ-псэ-фы

Тхьаумафэм

Зы тхьэмафэр мэфибл мэхъу. Мэфитфым теджэ. Тхьаумэфэ мафэмрэ шэмбэтымрэ

зытэгъэпсэфы. Кыма-
фэрэ шагум тыщэджэгу.
Фабэ зыхъуклэ мэзыми
былымэхъо фермэми
тэкло. Унэгъо лфхэмклэ
нанэ лэпылэгъу тыфэхъу.

**О сыдэуштэу тхьаума-
фэм зыбгъэпсэфыра?**

Упчлэм джэуап къет.

 Сыд фэдэ уахъта сурэтым къыгъэлъагъорэр?
Къэшъулат.

 Сыда зыклалагъэр?
Фэмыфым лф пстэури шлохьылъ.

М Э А Ф

Хысап

Б + ЗЭФЫ = ? чъыгы

ЖЫЫ + ФЫ = ?

Жъ жъ

Жъ жъ

жъап-хъэ

кьо-лэжъ

■ Макъэу [жъ]-р зыхэт гущылэхэр къашъулох.

■ Усэм къедж. Буквъэ «жъ» зыхэт гущылэр къыхэгъэщ.

Жъапхъэр хъакум тет,
Мэпщэрыхъэ Сариегъ.

бгъэ-жъыр
чэт-жъы-ер
а-нэжъ

ри-хъы-жъагъ
къы-лэ-пи-гъэ-зы-жъыгъ
бы-бы-жъы-гъэп

Бгъэжъ

Бгъэжъыр чэтжъыехэмклэ бзаджэ.
Мафэ горэм бгъэжъыр чэтмэ къахэ-
бани, чэтжъыер рихъыжъагъ. Шума-

фэ ащ кlэлъуи, чэтжъыер къылэпигъэзыжбыгъ.
Ежъ бгъэжъыри чыжъэу быбыжбыгъэп.
Бгъэжъыр къолэжъым нахъ ин. Бгъэжъым чэт
анэжъхэри ыхъэу къыхэкlы.

О сьд фэдэ бзыуа плъэгъугъэр?

■ Упчlэм джэуап къет.

Хэт анахъыбэу бзыумэ ацlэ къырилон?

■ Усэ.

Хъурмэ Хъусен

Къолэжъ

(Усэм щыщ сатырхэр)

Шуцlэ закlэу, ыпэ кlыхъэу
Зэ къутамэм къытетlысхъэ.
Зэм лыжъ кlуакlэ зыригъэшlэу,
Типчъэлупэ къыщекlухъэ...
Чэтмэ ястырэ шкъун бжыбыр
Ащ сыдигъуи адешыпы.
Ау чэтэщым адихъажърэп,
Пчыхъэ зыхъурэм, мэбыбыжбы.

жъа жъэ жъы

■ Пычыгъохэр хэтхэу гущылэхэр къэтэлэх.

пы-жъы
ты-гъужъ
пыжъ-щыр
тэ-тэжъ
къу-жъы
къу-жъы-хъэ
къу-жъа-ер
дэ-жъы-ер
къу-жъэ-ешху

Къужъыхъэ тыклөгъагъ

Тэтэжърэ сэрырэ мэзым къужъыхъэ тыклөгъагъ. Бэрэ тылъымышъоу къужъэешхо горэм тылуклагъ. Къужъэе лъапсэм пыжъщыр исыгъ. Тыгъужъ лъэужи къэтлъэгъугъ. Къужъ шэгъэ дэгъу къэтшыпыгъ. Дэжъыеу къэтыугъоигъэри маклэп.

Хэта пыжъ зылъэгъугъэр?

Упчлэм джэуап кьет.

«Упчлэ — джэуап». Текстымклэ упчлэхэр зэфэжъугъэуцу, джэуапхэр къяшъут.

Гущылэр зэхэтэкъуагъ.

ЖЪ Т ГЪУ Ы

Сыда зыклалауагъэр?

Жъыр зыгъашлорэр цыфмэ шлу альэгъу.

Жъу жъу

Жъу жъу

жъуа-гъо

Макъэу [жъу]-р зыхэт гущылэхэр къашъулох.

Усэм къедж. Буквэу «жъу» зыхэт гущылэр къыхэгъэщ.

Жъуагъор огум шлэтэу ис,
Мэээ лъапсэм клэльырыс.

ма-жъох
жъуа-гъэ
Ку-рыжъу
Гъэ-жъуа-ныкъу

Жъонаклохэр

Тракторхэр губгъом щэжъох. Жъогъэ бзыгъэшхохэр къызэрагъэлылъэкых. Трактористхэр зэнэкъокъухэзэ мажъох. Анахь жъонэкло дэгъумэ Гъэжъуаныкъо Хъалидэрэ Курыжъо Шумафэрэ ащыщых.

■ Адыгэ гущылэжъ
Улажьэмэ, лыжъ пшхын.

🐔 ■ Жъонакломэ афэгъэхьыгъэу шъушлэрэр къэшъулат.

■ Сыда зыклалагъэр?
Жъоным дэмышъхьахырэр фыгум щыклэрэп.

жъу жьо

Пычыгъохэр хэтхэу гущылэхэр къэтэлэх.

хъа-лыжъу

а-гъэ-жъуагъ

Тиунагъоклэ тимэфэкI

Непэ тиунагъоклэ тимэфэкI. Сшынахьыжъэу Кимэ илъэсибгъу мэхъу. Кимэ шлухъафтынэу къыратыгъэр бэ. Папэ тхылърэ хъалыжъые блэрырэ къыфищэфыгъ. Тэтэжъ дэшхорэ дэжъыерэ къыритыгъ. Сэри тхыль естыгъ. Нэнэжърэ мамэрэ лыхъалыжъуи, къоехъалыжъуи, тхъурыжъи агъэжъагъэх. Тхъачэтыли агъэжъуагъ.

Сыдигъуа о уимэфэкIыр?

■ Упчлэм джэуап кьет.

«Упчлэ — джэуап». Текстымклэ упчлэхэр зэ-фэжъугъэуцу, джэуапхэр къяшъутых.

Сыд фэдэ шлухъафтынха шьо шъуиунагьо исмэ афэшъушыхэрэр? Къэшъулат.

■ Хьисап.

ЖЪУАГЪЭ — Э + О = ?

■ Усэр езбырэу зэжъугъашлэ.

Нэхэе Руслъан

Жъогьо къопитф

Апэрэ къуапэр —
Сян;
Ятлонэрэ къуапэр —
Сят;

Ящэнэрэ цыпэр —
Сшыпхъу;
Яплэнэрэр —
Сшы;

Ятфэнэрэр —
Сэры;
Тиунагъо исыр —
Джары.

ны-о-жъы
нэжъ-лужъ
щэ-лъэ-жъы-ер
сы-гу-за-жъо-рэп

Фыжъ хъупхъэ

Фыжъ итэтэжъ дэжъ фермэм клогъагъэ.
Къэкложъзэ ныожъ горэм луклагъ. Ныожъым
щэлъэжъыемкIэ зыгорэ къыхъыщтыгъэ.

— Нэнэжъ, къысэт щэлъэжъыер, сэ пфэс-
хъыжъыщт, — ылуагъ Фыжъы.

— Сэ сыгузажъорэп, сищаш, сэр-сэрэу
схъыжъыщт, — ылуагъ ныожъым.

Фыжъ щэлъэжъыер ныожъым къыIихыгъ.
Ар ныожъым ядэжъы фихъыжъыгъ. Фыжъ
хъупхъэ.

Нэжъ-лужъ уапэ къифэмэ дэлэпы.

Фыжь изеклуаклэ шъуиеплътыклэ къешъулуал.

жа-клэ	бжы-хъэ	ла-жэ
бжъа-хъо	бжъы-ны	ма-жъэ
жъа-пхъэ	къу-жъы	ма-жъэ
жъуа-гъо	жъуа-гъэ	мы-жъо

Зэхъщыр буквэхэр гущылэмэ къахэжъугъэщ.

Шъ шъ

Шъ шъ

шъы-нэ

пкла-шъэ

■ Макъэу [шъ]-р зыхэт гущылэхэр къашъулох.

■ Усэм къедж. Буквэу «шъ» къахэгъэщ гущылэмэ.

Шъынэ цыклур нэтлэф,
Ицы шъабэ дэнэф.

шъэ-о-жъы-ехэр
пшъэ-шъэ-жъы-е-хэр

шъы-шъышъ макъ
lу-шъэ-шъэ макъ

Бжыхъэ мэзыр

Тихъэблэ шъэожъыехэмрэ пшъэшъэжъые-хэмрэ тызэхэтэу мэзым тыклогъагъ. Бжыхъэм мэзыр зэгъокI мэхъу. ПкIашъэхэр къетэкъо-хыжъых. ПкIашъэхэм мэзыр зэлъабгъэ. Мэзым узыхахъэкIэ lушъэшъэ макъэ зэхэпхырэм фэд. Ар пкIашъэмэ шъышъышъ макъэу къахэлукIырэр ары.

Бжыхъэм мэзыр сыд фэда?

УпчIэм джэуап къет.

Бжыхъэм инэшанэхэр шъугу къэжъугъэкIы-
жых. Къэшъулат.

КъашIэ.

Жьыбгъэр мэзым къыщепщэ,
Жьыбгъэм пкIашъэхэр егъэщы.
Тхъэпэ гъожьхэр зэрехъэ,
Уашъом ынэгу зэлахъэ.
Сыдигъуа ар зыхъурэр? (...)

Гущылэм шъукъедж.

шъа шъэ

шъы

←
Э Н Ы ШЪ

Пычыгъохэр хэтхэу
гущылэхэр къэтэлэх.

Къэлэшъао итэтэжъ

Къэлэшъао итэтэжъ
жъы дэд. Ащ зэреджэхэрэр
Шъалихъ. КIэлэеджаклохэр
— шъэожъыехэмрэ
пшъэшъэжъыехэмрэ —

Шъалихъэ дэжъ къэкloх. Анахьыбэрэ къызы-
факloхэрэр мэфэкl мафэхэмрэ тхьаумэфэ ма-
фэхэмрэ ары. Шъалихъэ ахэмэ пшысэхэмрэ
таурыхъхэмрэ къафелуатэ.

О уитэтэжъ сыда къыпфилуатэрэр?

Шъо сыда тэтэжъ къышъуфилуатэрэр?
Къэшъулуат.

Хырыхыхъ.

Тэкъэжъые гъонибл.

Сыда зыкlалуагъэр?

Шъхьадж иньбджэгъу игъундж.

Шъхъэм жэр иллыкly.

Шъыпкъагъэр дышъэм нахъ лъапl.

Езбырэу зэжъугъашlэ лъытакlэ.

Хьинушъэ,

Бинушъэ,

Шъунтlэ,

Шъутабэ,

Ибрахьимэ цлыкly!

Шъу шъу

Шъу шъу

шъуа-е

Усэм кѣдж. Буквэу «шъу» зыхэт гущылэр къыхэгъэщ.

Шъуаер гъуанэм кѣплъы,
Чэтыу бланэм лъэплъэ.

шъуе-дэлү
шъу-щы-мы-бзадж
шъугу и-шъуу-быт
къы-шъуи-ло-рэр

Тинэнэжъ

Тэ тинэнэжъ ренэу кы-
тэушъыи. Урокым шъущы-
мыбзадж. Кіэлэегъаджэм
къышъуиlorэр шъугу ишъуу-

быт, лэдэб зыхэжъугъэль. Нахьыжъ шъулуклэмэ, шъхьэклафэ зыхэжъугъэль. Зыгорэ унэм кьи-хьэмэ, шъутэдж ело.

■ Адыгэ гущылэжъхэр.

Гущылэ шъабэр гу гъэшъаб.

Сыд фэдэ ушъыйха нахьыжъмэ къышъуалохэрэр? Сыдэуштэу ахэр жъугъэцаклэхэра?

Сыда зыкIаIуагъэр?

Шъуиунэ защыгъаси хасэм кIо.

Шъуашэм анахь лъаплэр укIыт.

шъу шъо

■ Пычыгъохэр хэтхэу гущылэхэр къэтэлэх.

■ Хысап.

МЭЛ – Л + ШЪУ = ?

шъы-нэ-хэр

шъуи-лэ-ха

хьа-плъы-шъо

шъуи-мэл-хэр

псы е-сэ-гъа-шъох

шъы-нищ

Шъынэхэр

Тимэлмэ шъынэхэр кѡаклэхѡох. Мэл анахыжѡым шъынищ кѡыклэхѡуагѡ. Зы шъынэр хѡаплѡышѡ, адрэхэр фыжѡых. Адрэ мэлмэ шъынэ зырыз кѡаклэхѡуагѡ. Мэлхэмрэ шъынэхэмрэ сыналэ атесэгѡэты. Ахэр игѡом сэгѡашхэх, псы есэгѡашѡох.

Шѡ мэлхэр шѡуилэхѡ? Шъынэ тѡапша шѡуимэлмэ кѡаклэхѡуагѡэр?

■ Упчлэмэ джэуап кѡят.

«Упчлэ — джэуап». Текстымклэ упчлэхэр зэ-фэжѡугѡэуцу, джэуапхэр кѡяшѡутых.

Сыд фэдэ псыхѡоха шѡ шѡушлэхэрэр? Кѡашѡуо.

Гущылэхэр зэхэгѡэуцожѡ.

А Э Кѡ КИУ ШѡУ

Шъхъэ-гуа-щэ | о-шъуа-пщэ | къуа-шъо

Къещхыным ыпэкIэ

Пчэдыжъым ошъогур къэбзагъэ. Щэджэгъоужым ошъопщэ зырызхэр къэлъэгъуагъэх, жьыбгъэр къилъыгъ. Къещхэуи ригъэжъагъ. Шъа-лихъэ гуIэзэ къуашъом ихъагъ. Къошъобэщхэр къыштэхи, псынклэу игъусэхэр Шъхъэгуащэ зэпырищыжъыгъэх.

■ Хырыхыхъэхэр.

Сэкло, сэкло — сиуж мэклоды.

Къытельэразэшъ чэрэзэу къашъо, енэклушъуаохэзэ къагъашъо.

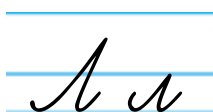

п Проектэу «Типсыхъу».

1. Шъуипсыхъо сурэт къэшI е фотографии кытех.

2. Нахыжъхэр кыздегъалэхи, къэлотэн кыгъэхъазыр.

3. Классым проектър кыщыгъэлъагъу, кыщыуат.

б/ш Къэгъагъэм адыгабзэкIэ
ыцIэр урыс-адыгэ гущыIалъэм
кыыхэгъуат.

лан-дыш

ла лу лы

Ла-рис
клуб
пе-на-лым
пла-кат
клу-бым

пе-нал

■ Пычыгъо тхьапш гущылэхэр зэрэхъухэрэр?

Плакат

Ларисэ пшъэшъэжъые хъупхъ. Ар дэгъоу еджэ. Урок ужым нэмыклрэ лoфхэр егъэцаклэх. Мары Ларисэ къоджэ клубым пае плакат етхы: «Мамырныгъэр заом теклощт!». Ларисэ ипe-нал плакат зэратхырэ перо зэфэшъхьафхэу дэлъыр бэ.

Сыда Ларисэ плакатым ритхэрэр?

■ Упчлэм джэуап къет.

«Упчлэ — джэуап». Текстымклэ упчлэхэр зэфэжъугъэуцу, джэуапхэр къяшъутых.

Урыс гущылэхэу адыгабзэм кыыхэхьагъэхэр урыс къэлаклэм тетэу къэтэлэх, тыкъяджэ.

плащ

класс

Къэ-плъан

пшъэ-рыль

кыи-ри-гъэ-хьагъ

ы-гъэ-хьа-зы-ры-гъэх

Къэплъан дежурн

Къэплъан жьэу къэтэджыгъ. Зитхьаклыгъ. Булочки тхъуи ышхыгъэх. Щэ ешъуагъ. Плащыр зыщилъагъ. Итхылъхэр ышти, школым клуагъэ.

Классым жбы кыиригъэхьагъ. Хъэдэнри етлэфри ыгъэхьазырыгъэх. Непэ Къэплъан дежурн.

Сыд фэдэ пшъэрылъха дежурнэм илэхэр?

■ Упчлэм джэуап къет.

нал
пе-нал

ла-гъэ
плащ

мэ-лы
лы-жэ-хэр

лэ-ныст
ли-нейк

Зэхьщыр буквэхэр гущылэмэ къахэжъугъэщ.

шш шш

пшы

■ Макъэу [ш]-р зыхэт гущылэхэр къашъулох.

■ Гущылэжъ. Буквэу «ш» зыхэт гущылэр къыхэгъэщ.

Шэныгъэм тыдэ щылэми лъыкӀу.

е-шы

бэ-мы-шлэу

и-шын

зы-шлэ-хэ-рэр

хъа-ку-шлэ

щаз-маш

пхъа-шлэ

Іәпәласәх

Къуаджәм сәнэхъат зэфэшъхъафхэр ялэхэу дэсыр бэ. Шъалихъэ хъакушлэ. Ащ хъакухэр ешлых. Исхъакъ щазмашл. Іофышхохэр зышлэхэрэр пхъашлэхэр ары. Ахэмэ бэмышлэу мэлэщым ишлын аухыгъ.

О сьд сәнэхъата угу рихьырэр?

Упчлэм джэуап къет.

Сәнэхъатхэр шъугу къэжъугъэкIыжъ. Къашъулох.

Адыгэ гущылэжъ.

Уижъ ыlorэр шлэ, уиклэ ышырэр шхы.

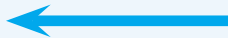

Сьда зыклалауагъэр?

Шлэныгъэ лыерэ сәнэхъат лыерэ щылэп.

Гущылэм шъукъедж.

Ф А Х Ы Ш

Шъошла гущылэу «шыхъаф» зыфилорэм къыкIырэр? Гущылашлэм шъуеплъ.

Сыда зыкIауагъэр?

Шыхъафыр бын гъэунэжь.

шIа

шIэ

шы

Пычыгъохэр хэтхэу гущылэхэр къэтэлэх.

зэ-ре-гъа-шIэ

зэ-ра-гъа-шIэ

лоф-шIэ-ныр

гъэ-шIэ-гъон-хэр

Урокхэм зафагъэхъазыры

КIэлэеджаклохэм унэмкIэ лофшIэнэу къаратыгъэр дэгъоу зэрагъашIэ. Мары Лен, Ларис, Аслъан алоу столым кIэрысых. Ленэ адыгабзэм-кIэ къаратыгъэ лофшIэныр етхы. Ларисэ усэр езбырэу зэрегъашIэ. Аслъан сурэт гъэшIэгъон-хэр ешIых. КIэлэеджаклохэм яшъыпкъэу урокхэм зафагъэхъазыры.

Сыда еджакломэ ашлэрэр?

■ Упчлэм джэуап кьет.

Шьо сыдэуштэу шъуиурокхэм зафэжъугъэхьа-зырыра? Къэшъулат.

Усэр езбырэу зэжъугъашлэ.

Жэнэ Къырымыз

Сурэтыш

Хьазрэт цыклур сурэтыш,
Ышыгъах ащ сурэтипш.
Къолэбзыухэм ясурэт
Узлэпищэу тхьапэм тет...

Проектэу «Сэнэхьатхэр»

1. Сэнэхьатэу шъугу рихьрэм фэгъэхьыгъэ сурэт къэшл е фотографии кыызэгъэгъот.

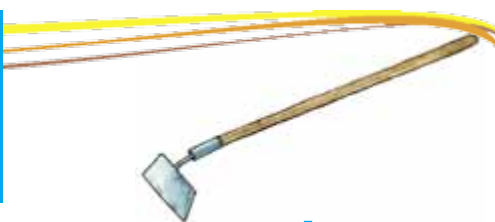
2. Нахьыжъхэр кыыздегъалэхи, къэлотэн кыэгъэхьазыр.

3. Классым проектыр кыщыгъэлъагъу, кыщылат.

Шу шу

Шу шу

шуа-нэ

Усэм кѣдж. Буквэу «шу» зыхэт гуцылэр кѣыхэгъэщ.

Шуанэр Юрэ кѣыштэщт,
Ар пкѣнакло клощт.

о-шу шлагъу
шу-хѣаф-тын-хэр

лэшл-лушл
лэшл-лушл-хэр

Пкѣнакло тыклощт

Непэ мѣфэ ошу шлагъу.
Щэджэгъоужым пкѣнакло
тыклощт. Татэ шуанэхэр
ыгъэчаныгъэх. Нанэ зыдэт-
хыщт шхын лэшл-лушлхэр
тфигъэхъазырыгъэх. Анахь
дэгъоу лоф зышлэхэрэм

шлухъафтынхэр аратынэу клэлэегъаджэм кыы-
тилуагъ.

Буквэу «шлу» зыхэт гущылэр текстым
кыыхэжъугъэщ, шъукъядж.

Буквэ хьалэмэт.

Іэ ? анэ

шлу шло

уи-пчэ-дыжъ шлу
уи-ма-фэ шлу
уи-пчы-хъэ шлу
на-сы-пы-шло охъу

Уипчэдыжъ шлу!

Нэфсэт жьэу къэтэджы.
«Уипчэдыжъ шлу, нэнэжъ!» —
ело Нэфсэт. Нэнэжъыр егъэ-
гушло.

«Тхъауегъэпсэу, насыпышло
охъу, сипшъашъ. Ори пчэдыжъ
гушлуагъо кыюклу, си Нэфсэт», — кыреложьы
инэнэжъы.

«Шушлэгъэ лыерэ дэхэлогъэ лыерэ хъурэп»,
— ало адыгэхэм.

Сыда о уинэнэжъ фапшлэрэр?

Упчлэм джэуап къет.

Адыгэхэм ясэлам зэхыклэхэр шъошлэха?
Къэшъулат.

згъа-шлоу
гу-шлощт

щы-гу-шлу-кыщт
згъэ-гу-шлощт

Нан

Сэ синанэ шлу дэдэ сэлъэгъу.
А гущылэр ары апэ стхынэу зэз-
гъэшлагъэр. Тхьапэм тетэу згъа-
шлоу слыгъ. Сэ ар нанэ шлэхэу
естышт. Нанэ стхыгъэм щы-
гушлуклышт. Тати джащ фэдэу
згъэгушлошт.

Еджаклэрэ тхаклэрэ пшлэныр
насыпыгъ.

Сыд гущыла о апэ птхынэу зэбгъэшлагъэр?

Упчлэм джэуап къет.

Сыдэуштэу афыщыта клэлэцлыклар инанэрэ
итатэрэ? Шъуиеплъыклэ къашъуло.

пша-хъо

шэ-ны

шы-нэ

пшъа-шъэ

пшъэ-рылъ

шъы-нэ

шла-гъэ

пшлэ-ныр

шлы-гъэ

шлуа-нэ

шлу-шлагъ

гу-шлошт

Гущылэмэ шъукъядж. Зэхьщыр буквэхэр
гущылэмэ къахэжъугъэщ.

мэ-шлоку
мэ-шло-ку-клэ

шлу-хьаф-тын
зэ-рэ-тшло-и-гьор

Мэшлоку

Сэ апэу мэшлоку зыщыслъэгъугъэр къалэу Краснодар ары. Мыщ мэшлокоу щызэблэклырэр бэ. Мэшлокуклэ зыгорэм тыкло зэрэтшлоигъор тиклэлэегъаджэ кышлагъ.

Илъэс еджэгъур дэгъоу кызытыухыклэ, шлухьафтын кытфишлынэу, мэшлокуклэ къалэу Шъачэ (Сочи) тищэнэу тиклэлэегъаджэ тыкыгъэгугъагъ.

Хырыхыхъ. Къашлэ!

Мэкъэшхо пэлукы,
ЧыжбэкIэ макъэ къегъэлү,
Жьым фэдэу зыблырегъэхы.

Шьо тыда шъуздэклонэу шъузыфаер?
Къэшъулат.

Езбырэу зэжъугъашIэ. Iурылупчъ.

Шы шлуцIэшлум лы шлуцIэшлү тес.

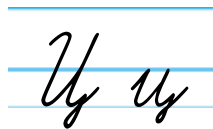

Сыда зыкIалугъэр?

Шү зыгу имылъым шү къыдэхъурэп.

Шү зышIэрэм шү фыщылъ.

Шү зышIэрэр шлум IокIэжбы, е зышIэрэр
ем IокIэжбы.

цэ

Макъэу [ц]-р зыхэт гущылэхэр къашъулох.

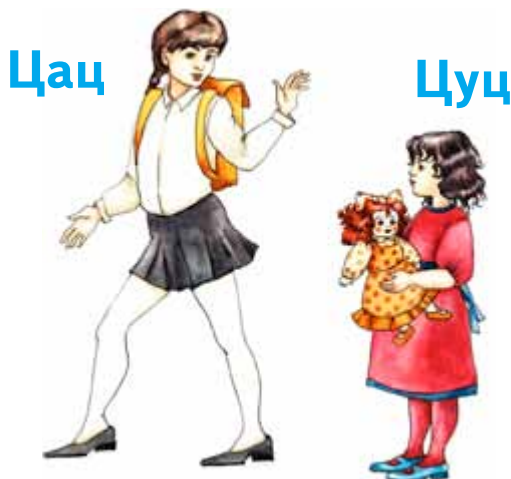
Сыда буквэр зыфэдэр?

Буквэм кѡакъыщ цыкѡу пыт:
Пхъэнтѡкѡу зэпырыгъэзагъэм фэд.
(В. Степанов)

пы-рац
нэ-бзыц
ы-нэб-зыц-хэр

на-пцэ
ы-цэ-хэр
ы-шъхьац

Цацэрэ Цуцэрэ

Цацэрэ Цуцэрэ зэшыхъух. Цацэ еджапѡм
макѡ. Цуцэ джыри еджэрэп.

Цацэ жьэу къэтэджыгъ. Зитхъакѡгъ. Ыцэхэр
ылъэкѡгъэх. Ышъхьац ыблагъ. Итхылъхэр
ышти, еджапѡм кѡуагъэ.

Цуцэ нысхъапэм рэджэгу. Нысхъапэм ышъ-
хьац пырэцэ дах. Ынэбзыцхэри кѡыхъэх.

Сыд фэда Цуцэ иныхъапэ?

Упчѡм джэуап къет.

«Упчлэ — джэуап». Текстымклэ упчлэхэр зэфэжъугъэуцу, джэуапхэр къяшъутых.

ца   цэ   цы

Пычыгъохэр хэтхэу гущылэхэр къэтэлэх.

у-цы

псы-уц

цы-зэ

ко-цы

мэ-ца-къэ

пцэ-жъый

Гъатхэр тхъагъо!

Уцыр къашхъо. Коц хъасэхэм губгъор зэ-
лъабгъэ. Мэ лэшлэу зыпыурэ къэгъагъэхэр
тыдэкли хъои.

Псычэт лэлым ищырхэр псыуцым къыхища-
гъэх. Пцэжъые ныбабгъохэр псым щесых. Мэ-
зыр дэхэ дэд. Цызэм ыклэ пырацэ къутамэмэ

къахэщы. Мэ Іэшлур зыпихрэ уц къашхъом ухэ-
сыныр дэгъу. Гъатхэр тхъагъо!

Сыда гъатхэр зыклэтхъагъор?

■ УпчІэм джэуап къет.

 Гъатхэм инэшанэхэр шъугу къэжъугъэкІыжыхь.
Къэшъулуат.

■ Хырыхыхь.

Нэ цыкІу, пэ цыкІу,
джэдыгу цыкІу зыщыгъ.

Цы шъэбэ цыкІур чъыгышъхъэрыкІу.

 Сыда зыклалагъэр?

Цыгъоми кІымафэм зыфегъэхъазыры.

■ Усэр езбырэу зэжъугъашІэ.

МэщбэшІэ Исхъакъ

Адыгэ цый

(Щыщ сатырхэр)

Адыгэ цыеу цыекъопэфыр
Осы нэгуфым фэдэу уфыжъ;
Джыгыты кІалэу кІэлэкІэ чэфыр
Гушхоу рызепщэу ылъы ущыщ...

Цу цу

Цу цу

цуа-къэ

- Макъэу [цу]-р зыхэт гущылэхэр къашъулох.
- Усэм къедж. Буквэу «цу» къахэгъэщ гущылэмэ.

Цумпэ Аскэр къеугъои:

Цумпэр Iэшлy — матэр нэкIы...

цуа-къэ-хэр

Теу-цожь

У-цу-жбыкъу

Цуакъэхэр

Цуакъэхэр къызща-
шырэ фабрикэ къалэу
Мыекъуапэ дэт. Ащ IофышIэу Iутыр бэ. Ти-
къуаджэ щыщхэу Теуцожь, Цуц, Аскэр, Цур,
Уцужбыкъу алоу фабрикэм Iоф щашIэ. Ахэмэ

ботинкэхэри, щазымэхэри, цокъэ шъхьакохэри
къашых. Теуцожь юфышлэ пэрымэ ащыщ.
Еджаплэр къызысыухыклэ, сэри а фабрикэм
юф щысшлэ сшюигъу.

О тыдэ юф щыпшлэ пшюигъуа?

■ Упчлэм джэуап къет.

«Упчлэ — джэуап». Текстымклэ упчлэхэр зэфэжъугъэуцу, джэуапхэр къяшъутых.

■ Хырыхыхь.

Мафэрэ лы из, чэщырэ нэклы. (...)

цу цо

■ Пычыгъохэр хэтхэу гущылэхэр къэтэлэх.

цум-пэ

цум-па-бэ

ты-у-цу-мэ

цум-па-хьэ

Цумпахьэ тызэрэклогъагъэр

Мэз гъунэм дэжь цумпабэ щылэу къыталуагъ.
Цумпэр зыдэщылэр зышлэштыгъэр нэнэжъ ары.

Нэнэжъ къэбар гъэшлэгъонхэр къытфилуатэзэ, цумпэр зыдэщылэм тищагъ.

Цумпабэ къэтыугъоигъ, тыкъэпшыгъ. Ты-уцумэ зыдгъэпсэфызэ, тыкъэкложыгъ. Нэнэжъ цумпэ къытфилъэси, тигъэшхыгъ. Цумпэр сэ лъэшэу сыгу рехъы, лэшлу.

Тыдэ къыщыкыра цумпэр? Хэта шъуа-щыщэу цумпэ зыкласэр?

■ Упчлэмэ джэуап къят.

Текстым буквэу «цу» зыхэт гущылэхэр къыхэжъугъэщ.

Гущылэр зэхэгъэуцожь.

Э М П ЦУ

ЦІ ці

Цүл цүл

маці

■ Макъэу [ці]-р зыхэт гущылэхэр къашъулох.

■ Текстым буквэу «ці»-р зыхэт гущылэхэр къыхэжъугъэщ.

цы-кӀу-хэр
мэ-кӀэ-цых
пцӀашхъу
пцӀэ-шхъо цыкӀу

Зэклэри чэфы

Гъатхэр къэсыгъ. Бзыу цыкӀухэр къэкӀожьыгъэх. ПцӀэшхъо цыкӀу дахэ къута-мэм тес. Адрэ бзыу цыкӀухэри ащ нахы нахь дэхэжьых.

Щагубзыухэри чэфых. Чэтхэр мэкӀэцых, мэкъакъэх. Къазхэр мэгъуальхъэх. ЗэкӀэ гъатхэм пэгущуатэ.

Хырыхыхъэхэр. Къашлэ!

Нэ цыкly, пэ цыкly, джэдыгу цыкly
зыщыгъ.

Ыгу псынклэ, зыуклэрэм рефыжъэ.

Тицу фыжъ цыкly щыгъубэшх.

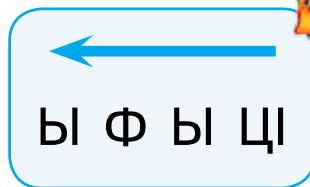

Бзыухэм шлуагъэу къахьырэр шъугу
къэжъугъэкыжъ. Къэшъулуат.

Гущылэм шъукъедж.

цы-фы
цлэ-рылу

Усэр езбырэу зэжъугъашлэ. Хъарыфэу «цл»
къахэгъэщ гущылэмэ.

Цыфыным пае цыфыр къэхъугъ.

Цыфыгъэ пхэлъыныр боу насыпыгъ.

(Жэнэ Къырымыз)

Теуцожъ Цыгъу

Гъобэкъуае Адыгэ Республикэм анахь
чылэ инэу, цлэрылоу итмэ ащыщ. Усэкло

цлэрылоу Теуцожь Цыгъо
Гъобэкъуае кыщыхъугъ. Сэ
тэтэжъ сыригъусэу а къуаджэм
сыщылагъ. Теуцожь Цыгъо
имузееу мыщ дэтым сачэгъагъ.
Гъобэкъуае цыф цлэрылоу
дэсыр маклэп.

 Цыф цлэрылохэу хэта шъо шъуикъуаджэ дэ-
схэр? Къэшъулат.

 Сыда зыклалагъэр?

Адыгэ гущылэжъхэр

Цыфыр къэзгъэдахэрэр илофшлагъ.

Цыфыр зыгъэинырэр илоф.

Я я

Я я

я-щик

Усэм къедж. Буквэу «я»
зыхэт гущылэр кыхэгъэщ.

Ящик Алый щагум щешы,
Пхъэупсафэр дзы ешы.

Я-къуб
Я-хьер

пцэ-жъы-яш
пы-рэ-жъы-яхь

КӀэлэцӀыкӀухэр

КӀэлэцӀыкӀухэр гъэпсэфыгъо мафэхэм янэжъхэм, ятэжъхэм адэлэпылэх, пцэжъыяшэ маклох, загъэпсэфы. Аслъанрэ Якъубэрэ ятэжъ игъусэхэу ящик цӀыкӀухэр ашыгъэх.

Хъазрэтрэ Муратрэ пцэжъыяшэ кӀогъагъэх. Мафэр оялэу щытыгъэти, ящыгъынхэр уцӀыныгъэу къэкӀожьыгъэх.

Шьо сьдэущтэу гъэпсэфыгъо мафэхэр жьугъакӀохэра?

■ УпчӀэм джэуап къет.

«Упчлэ — джэуап». Текстымклэ упчлэхэр зэ-
фэжъугъэуцу, джэуапхэр къяшъутых.

та

ти

тэ

тя

нэ

не

са

си

сэ

ся

Пычыгъохэр хэтхэу гущылэхэр къэтэлөх.

та

тя

са

ся

тат

тят

нан

тян

тэ-тэжъ

тя-тэжъ

нэ-нэжъ

тя-нэжъ

Шлухъафтынхэр

Гъэтхапэм (мартым) и 8-р — бзылъфыгъэхэм
ямэфэкI. Ащ пае шлухъафтынхэр дгъэхъазы-
рыгъэх. Аминэт IэплъэкI цIыкIум розэ дахэ
хидыкIыгъ. Ар янэ гъэтхапэм и 8-м ритышт.
Мурат янэжъ пае сурэт дахэ ышIыгъ. ЗэкIэми
шлухъафтынхэр янэхэм, янэжъхэм, янэшыпхъухэм,
ятэшыпхъухэм, ашыпхъухэм афагъэхъазырыгъ.

О сыда уянэ фэбгъэхъазырыгъэр?

Сыда зыкIауагъэр?

Адыгэ гущылэжъ

Уянэ гъашIо, пкъош шIу лъэгъу.

Янэ ихабзэ ыпхъу ибзыпхъ.

Ятэ ишэн зэ непэ кIалэм къыхафэ.

Чъ чъ

чъ чъ

■ Макъэу [чъ]-р зыхэт
гущылэхэр къашъуIох.

лъэ-рычъ

■ Усэм къедж. Буквэу «чъ» къыхэгъэщ.

Чъ — чъыг цIыкIур згъэтIысхъашт,

Гъатхэр къэсмэ къэтIэмышт.

пчъэ-къопс
чъыежъыгъэ

шъхъа-ны-гъупчъ
лъэ-ры-чъэ-хэм-кIэ
къа-щи-чъы-хъагъ

пчъэ

къэ-лапчъ

Сурэтшыныр иклас

Заур сурэтшыныр иклас. Унэ сурэтри къэ-лапчъэри ащ ышыгъ. Унэм шъхъангъупчъэшхо хэлъ. Пчъэу хэлъыри хъэрэ-пклар.

Сурэтшыныр зеухым, Заур лъэрычъэхэмклэ джэгугъэ. Щагуми урамыми къащичъыхагъ. Сыхъатыр бгъум Заур чъыежъыгъэ.

О лъэрычъэхэмклэ къэочъыха?

■ Упчлэм джэуап къет.

Сурэт шъушлыхэрэр къэшъулуат.

■ Хырыхыхъ.

Гъэрэ шхъуантлэ, кырэ шъхъапцлэ,
Осым хэтмэ, лъакъор лъапцлэ,

Бжыхъэм дышъэр къырепхъыхы.

Сыд ащ ыцлэр къало?.. (...)

(Бэрэтэрэ Хьамид)

■ Гущылэр зэхэгъэуцожь.

Ы ЧЪ Ы Г

чъа чъэ чъы

■ Пычыгъохэр хэтхэу гущылэхэр къэтэлэх.

къы-зэ-пэ-чъа-гъэх

чъы-гы-шхом

къы-зэ-дэ-чъа-гъэх

къа-те-чъыгъ

Къызэпэчъагъэх

Якъуб, Аскэр, Яхьер алоу къызэпэчъэнхэу рахъухьагъ. Къэлапчъэм дэжъ щыт чъыгышхом щырагъэжъэнэу зэдаштагъэ. Къызэпэчъэштхэр

зэгоуцуагъэх. ЗэкIэмI псынклIэу клатхъугъ.
Зэготхэу бэкIаерэ кыызэдэчъагъэх. Якъубэ
къатечъэу ригъэжъагъ. Ар зэкIэмэ апэу чыгыш-
хом дэжъ кыэсыжъыгъ.

Хэта кыызэпэчъагъэхэр? Хэта къа- течыгъэр?

■ УпчIэм джэуап кыет.

 Шъо сьд фэдэ зэнэкъокъуха зэхашъущэхэ-
рэр? Кыэшъулуат.

ча-гъэ

чэ-мы

чы-нэ

чъа-гъэ

чъэ-пы

чы-Iэ

■ Зэхъщыр буквэ гущыIэмэ кыахэжъугъэщ.

 Сыда зыкIаIауагъэр?

Чыыг гъугъэм псы кIэогъахъокIэ кыэкIыжъы-
щтэп.

Чыыг закъор мэзы хъурэп.

 Т Езбырэу зэжъугъашIэ IурыIупчъэр.

Чый, чый, узэпаупкI,

Чый, чый, ураупкIалI.

Армэум игъусэр чый,
Джэныкъом дэсым
ишлуанэр чый...

 Гущылэхэу «армэу», «джэныкъо» къары-
кырэр гущылалъэм кыхэгъэщ.

ЧІ чІ

чл чл

чып-лбы

 Макъэу [чІ]-р зыхэт
гущылэхэр къашъулох.

 Усэм къедж. Буквэу «чІ» кыхэгъэщ гу-
щылэмэ.

ЧІ — чыхъумбыим чыгур еты,
Чэщи мафи ешы ятіэ.

чы-гу
е-уп-чы
се-уп-чы

къуан-чІэ

Бзыухэр

Сятэ жьонакло щылагъ. Ащ дэжъ сыклозэ, бзыухэм чыгу жьогъаклэм зытыратэкъуагъэу слъэгъугъэ. Сыцуи, бзыумэ бэрэ сяплъыгъ. Зыцлэ сшлэу ахэтыгъэр кьончлэ закьор ары. Ащ ыужым тэтэжъ сеупчызэ, бзыумэ ацлэхэр зэзгъэшлагъэх.

Мы бзыумэ ацлэ къешъулу.

Хэт анахьыбэу бзыумэ ацлэхэр кьылошт?

чла   члэ   члы

Пычыгъохэр хэтхэу гущылэхэр къэтэлэх.

чы-гъэшлу

чы-гъэшлу-бэ

чы-гъэшлу-хэр

Чыгъэшлухэр

«Чыгум уегугъумэ, кьыогугъужьы», — ало цыфхэм. Ар зэрэшъыпкъэр тэ дгъэунэфыгъэ.

Гъэрекlo хатэм чыгъэшлубэ хэт-
лхъагъ, дэгъоу тылэжыгъэ.
Ащ ифэшъуашэуи лэжыгъэ
бэгъуагъэ кытхыжыгъ. Яжъэ-
ри, ебзыри, чэтцуери чыгъэшл
дэгъух. Тэтэжъ чыгъэшл зэ-
рэхильхъэрэм дэгъоу сылбы-
пльагъ.

Шъо шъуихатэ сыд фэдэ чыгъэшлуха хашъульхъэрэр?

Упчlэм джэуап къет.

Шъо сыда тэтэжъ кышъуфилуатэрэр?
Къэшъулуат.

ча-пыч

ма-чэ

чы-пэ

пчъа-гъэ

ма-чъэ

чъы-гы

чlа-хъэ

чlэт

чlы-гу

Зэхъщыр буквэхэр гущылэмэ къахэжъугъэщ.

Гущылэр зэхэтэкъуагъ.

Ы ГУ Чl

Гушылэмэ къядж.

чы + унэ – э = ?

чы + гу = ?

 Сыда зыклалагъэр?

Чым ешлушлэрэм гухахъо ешхыжбы.

В в

В в

ве-ло-си-пед

 Велосипедым адыгаб-
зэкӀэ ыцӀэр урыс-адыгӀэ
гушылалъэм къыхэгъуат.

Усэм къедж. Буквэу «в» зыхэт гушылӀхэр
къыхэгъэщ.

В — вагоным Вовэ ис.

Вовэ ласэу, дахэу щыс.

ва-гон
за-вод
а-вто-бус

Во-вэ-рэ
Ви-те-рэ
те-ле-ви-зор

Зэныбджэгүүхэр

Вовэрэ Витерэ тигүүнэгүү күүтырым шы-
щых. Ахэр күүддеджэх. Вови, Вити, Аскэри,
Кьасими зэныбджэгүүх. Зэныбджэгүүхэр
еджакло кьызыкыжыхэклэ, велосипедымклэ мэ-
джэгүүх. Вагон, автобус сурэтхэр пластилиным
хашыкыых. Пчыхээрэ телевизорым еплъых.

Хэта о ныбджэгүү уилэхэр?

■ Упчлэм джэуап кьет.

 Зэныбджэгүүхэр сыдэуштэу зэфыщытынхэ
фая? Кьэшьюлат.

ва   вэ   ву   ве   во

■ Пычыгьохэр хэтхэу гущылэхэр кьэтэлөх.

фа	фэ	фу	фе	фо
ва	вэ	ву	ве	во

врач
Ва-ля

совхоз
кон-серв-хэр

Врач хьуцтых

Симэрэ Валерэ яцэнэрэ классым щеджэх. Ахэр дэгъоу еджэх, врач хьухэмэ ашлоигъу. Вале нысхъапэм елазэ. Симэ чэтыум ылъакьо епхы.

Пшъэшъэжъыехэм янэ-ятэхэм консервышл заводым лоф щашлэ. Ащ консерв зэфэшъхьаф-хэр кыщашлых. Заводым гъэхъэгъэшхохэр илэх. Ащ пэрытныгъэр Адыгэ Республикэм щилыгъ.

О хэт ухьунэу уфая?

Упчлэм джэуап кьет.

«Упчлэ — джэуап». Текстымклэ упчлэхэр зэфэжьюгъэуцу, джэуапхэр къяшъутых.

тл тл

тл тл

Макъэу [тл]-р зыхэт гущылэхэр къяшъулох.

ты

Усэм къедж. Буквэу «тл» зыхэт гущылэр къыхэгъэщ.

Ты нэтлэфыр лахъом хэт.
Апэ мэлмэ ренэу ит.

я-тлэ
ттлы-щты-гъэ
дгъэ-тлы-с-хъа-гъэ
ри-гъэ-тлыс-хъэ-щтыгъ

Сад дгъэтлысхъагъэ

Тичылэ пае сад дгъэтлысхъагъэ. Вов,

Мир, Руслъан, сэры аloy тызэгъусагъ. Вовэрэ сэрырэ машэр тlыщтыгъэ. Мирэ чъыгыр машэм ригъэтlысхъэщтыгъ. Руслъан ятlэр машэм ритэкъожьыщтыгъэ. Сэ псы тескlэщтыгъэ.

Узэдеlэжъ зыхъукlэ, анахъ loф хыльэ-ри псынклэ къыпщэхъу.

Сыда чъыгмэ шlуагъэу къахъырэр? Къэшъу-луат.

Хэт анахъыбэу чъыгхэм ацlэ къезылощтыр?

Буквэр кlодыгъэ.

я _ э

нэ _ эф

Гущылэр зэхэжъугъэуцожъ.

тl э п кlу хъ н э

тla

тlэ

тlы

тli

Пычыгъохэр хэтхэу гущылэхэр къэтэлэх.

тlы-хэр
е-тlыр-гу

Тla-либ
нэ-тlэф

на-тlэ-кlэ
мэ-тlыр-го

Мэлхэр

ТихьаблэкIэ мэлЫбэ тIл.
ТIалибэ мэлахьО. Мэлхэм
шьынэ нэтIэф дахэхэр
акIэсых. Шьынэмэ цэу
атетыр шьабэ, мэтыргьО.

ТIы нэтIэфышхо горэ
мэл Iэхьогьум ренэу ыпэ еты. Ар ыпэ кьифэ-
рэм бжьакьокIэ етыргу. Зэгорэм етIэ сэмэш-
хоу щылъым тIы нэтIэфышхор елъагь. Ащ ыуж
итхэу адрэхэри зэкIэ етIэ самэм елъагьэх.

ШьО сыд фэдэ мэла шьуилэхэр?

УпчIэм джэуап кьет.

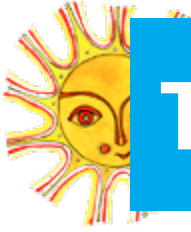
«УпчIэ — джэуап». ТекстымкIэ упчIэхэр зэ-
фэжьугьэуцу, джэуапхэр кьяшъутых.

Хьисапыр кьэшъушI.

ТIЫ — Ы + А + ЛЫ — Ы = ?

Tly tly

Tly tly

2

tly

Макъэу [tly]-р зыхэт
гущылэхэр къашъулох.

tlitly

tli-tly-mэ

ы-на-tlэ

tly-хэр

tly-рыtly

Tlitly

Тэ tlitly тил. Зы tлым ынатлэ тамыгъэ фыжъ
ил. Ащ tлы Нэтлэфыр етэлэ. Адрэр хьаплъышъо.
Ащ tлы Хьаплъыр етэлэ.

Tлымэ шэн гъэшлэгъонхэр ахэлъ. Апэ къыфэ-
рэм етыргунхэр ахэмэ яклас. Ежъ tлыхэр зэ-

заохэуи кыхэкы. А зы сыхьатым кыкылоц!
Аслъан тыхэр тло зэпифыжыгыгъэх.

**Титлүмэ бжъэкьо тлуритлү атет. Пстэум-
кыи титлүмэ бжъэкьо тхьапша атетыр?**

■ Упчлэм джэуап кьет.

Хьысапыр кьэшъушл.

ТИУ + А + ПСЫ – Ы + Э = ?

■ Буквэр клодыгъэ.

– аклэ

та

тэ

ты

ти

ту

тла

тлэ

тлы

тли

тло

■ Пычыгъохэр хэтхэу гущылэхэр кьэтэлэх.

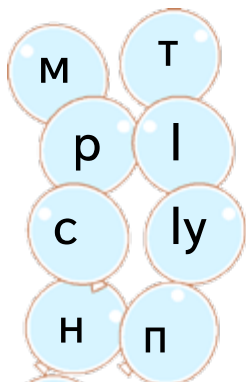
зэ-шитлү

зэ-ши-тлур

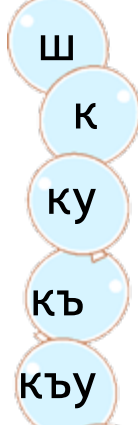
лэ-го-уитлү

Зэшитлү

Зэшитлү тигъунэгъу. Тлур и ренэу зэгъус.
Асхьад апэрэ классым макло. Заур ятлонэрэ
классым ис. Дэгъоу еджэх. Тлур и ятэжъ шлү
ельэгъух.

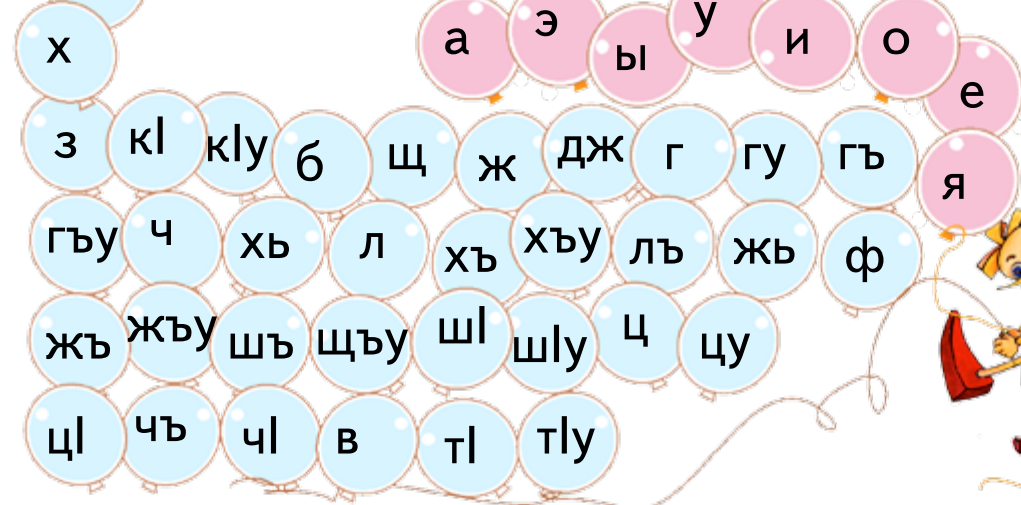
Ятэжъ Іэгоуитлу кІалэхэм кѡафищѣ-
фыгъ. Зыр ашыпхъу цыклоу Мадинѣ ра-
тыгъ. Адрѣм зѣшитлур рѣджѣгу.

Сыдѣущтѣу шѣзожѣыехѣр фыщытха
ашыпхъу цыклѣ? Шѣуиеплъыклѣ кѡа-
шѣуло.

Сыда зыклѣлуагѣѣр?
Тлур – зы

■ Макъэу [п]–р зыхэт гущылэхэр къашъулох.

■ Усэм къедж. Буквэу «п» зыхэт гущылэр къыхэгъэщ.

Плэкlor дахэу зэгъэфагъэр
Зэлүзхыгъэр хъупхъэу Нур.

плэ-клор | плэ-техъу | плэ-шъхъагъ

Сянэжъ

Сянэжъ иплэкlor ины, дахэ. Плэкlorым ошэ-кур телъ. Плэшъхъагъыр шъабэ. Пчэдыжъ къэс сянэжъ иплэ зэлэсэхыжъы. Плэтехъо дахэ плэкlorым тесэхъо. Унэр къэсэгъэкъабзэ, жъы къысэгъахъэ. Сянэжъ сэ шлу сэлъэгъу.

Сыда о уинэнэжъ фапшлэрэр?

■ Упчлэм джэуап къет.

Сыда о уинэнэжъ фапшлэрэр?

па-нэ
пластэ

на-пэ
лапэ

пы-жъы
пырыпл

пе-хы
плехы

Зэхъщыр буквэхэр гущылэмэ къахэжъугъэщ.

Хырыхыхъ. Къашлэ!

Амыгоу фыгу мат, амыдэу дарие джан. (...)

Шъошла гущылэу «дарие» зыфилорэм къиклырэр? Гущылалъэм шъуеплъ.

пла плэ пы

Пычыгъохэр хэтхэу гущылэхэр къэтэлэх.

е-джапл

ти-е-джа-плэ

тхы-лъыпл

шъуампл

шъуам-плэ-хэр

чы-плэ

Тиеджапл

Тэ тиеджаплэ шу тэлъэгъу. Зы тхылъыплэ цыкыу классхэми, шагуми ащыплъэгъурэп. Конфет шъуамплэхэри, нэмык! тхылъыплэхэри къогъум къот ящикым итэлъхъэх.

Тиеджаплэ чыплэ дахэ щыт. Ар кьоджэ гуп-
чэ шьыпкъэм ит. Еджаплэм пэчынатлэу куль-
турэм и Унэ дэхэшхуи щыт.

**Хэтрэ еджаклуи иккласс, иеджаплэ икьэб-
зэныгъэ лъыплъэн фае.**

Шьюиеджаплэ шьукьытегущыл.

Хьысапыр кьэшьюшл.

ЕДЖАКИО – КИО + ПІЭ – Э = ?

Plu plu

Plu plu

plуабл

Усэм къедж. Буквэу «plу»
зыхэт гущылэр къыхэгъэщ.

Plуаблэ дахэ тэ тил —
Зилэшлагъэр нанэ ыл.

плэтэхъу
plуагъэр
plуаблэм

Plуагъэр гъэцэклэжь

«Ухъупхъ, Мариет, plуа-
гъэр бгъэцэклэжьыгъэ. Ащ
фэдэу plуаблэ пфэшлыщты-
ми сшлагъэп, сипшъашъ», —
ылуагъ нэнэжъым.

Мариет plуаблэм ишыклэ зыщырагъэшла-
гъэр республикэ гимназиер ары. Plуаблэр
зыхашлыкырэр лутлэн. лутлэныр тэ тичыплэхэм

къащэкӀы. Адыгэмэ нахьыпэм лутӀэныр дэгъоу агъэфедэщтыгъ. лутӀэным пӀуабли, нэмазлыкӀы, лалъмэкӀы хашыкӀыщтыгъ. ПӀуаблэхэр зышырэ бзылъфыгъэхэр джыри къуаджэмэ адэсых.

УцӀыф зафэмэ, пӀуагъэр гъэцэкӀэжь.

«УпчӀэ — джэуап». ТекстымкӀэ упчӀэхэр зэфэжъугъэуцу, джэуапхэр къяшъутых.

ШъошӀа гущылэу «пӀуабл» зыфилорэм къикӀырэр? Гущылалъэм шъуеплъ.

Гущылэр зэхэгъэуцожь

Б А ПӀУ Л

пӀу   пӀо

Пычыгъохэр хэтхэу гущылэхэр къэтӀэх.

пӀуа-кӀэ

зэ-рэ-пӀо-рэр

ха-пӀэ

ПӀуакӀэу дгъэтӀысхьагъэх

Мыгъэ хӀэпӀакӀэ къытатыгъ. ХӀэпӀакӀэм чӀыгу дэгъу дэль. ЧыпӀэ-чыпӀэу дгъэнафӀэхи, хэтэрыкӀ лэжыгъэхэр дгъэтӀысхьагъэх.

— Нан, о зэрэлорэм те-
тэу къэбаскъэри, пхъыри
(морковкэри), бжъыныри
плуаклэу дгъэтӕсхьагъэх,—
етӕагъ нанэ.

— Дэгъоу шъушлагъэ,—
ыӕагъ нанэ, — Іэплуклэ-
лъэплуаклэу бгъэтӕсхьэмэ, хэтэрыклхэр нахь
бэгъощтых.

Шъо хэтэрыклхэр сьдэущтэу жъугъэтӕс- хьэра?

■ Упчӕм джэуап къет.

🐜 Шъхьэхэмклэ шъукъедж.

Мыекъуапэ сыщылагъ (Кӕлэцӕкӕм къыӕуатэрэр)

Зэгорэм сянэ кӕлэу Мыекъуапэ сьздищагъ.
Мыекъуапэ иурамхэр шъуамбгъох, дахэх.

Къэлэ паркым тыклогъагъ. Ар чыплэ дэхэ
дэд. Джэгукӕ зэфэшхьафэу щымылъэгъун
щылэп. Сянэ хъэреным сыригъэтӕсхьагъ, шы
цӕкӕми сытыригъэтӕсхьагъ. Вагон цӕкӕу

паркым кыщеклөклхэрэми къарысклухьагъ. Сэ кълэр сыгу рихьыгъ.

О Мыекъуапэ ущылагъа?

Упчлэм джэуап къет.

Зы буквэ зэблэхъу.

тлуаклэ —

Гимназиер

Мыекъуапэ Адыгэ Республикэм игимназиере дэт. Мы еджаплэм тиреспубликэ ичыплэ зэфэшъхьафхэм къарыкыгъэ клэлэцлыклухэр щеджэх. Ахэмэ еджэным даклоу сурэтшыным, музы-

кэм зыщыфагъасэ. Еджа-
плэм щеджэхэрэм ныдэль-
фыбзэр куоу зэрагъашлэ,
адыгабзэклэ усэхэр атхых.
Адыгэ шэн-зэхэтыклэхэри
зыщагъэгъупшэхэрэп. Хыса-
пыр куоу зыщызэрагъэшлэрэ
классхэри гимназием илэх.

**Хэта гимназием ще-
джэхэрэр? О а еджаплэм ущеджэнэу
уфая?**

■ Упчлэмэ джэуап къят.

Й й

й й

■ Макъэу [й']-р зыхэт
гущылэхэр къашъулох.

■ Сыда буквэр зыфэдэр?

дэ-жъый

Буквэу «И» - м пао еттыгъ,
«И» — р «й» хъугъэ джы.

клэй	пы-рэ-жъый
чъы-гай	Сэ-фэр-бый
къу-жъай	Бай-зэт
дэ-жъый	Нур-бый

Гъэмаф

Гъэмафэр фабэ, тхъагъо. Байзэт, Нурбый, Сэфэрбый, сэры алоу псыхъом зыщытэгъэпскы. Псы лушъом мэз дахэ лут. Ащ хэт клэйи, къужъайи, чъыгайи, дайи. Мэз лушъом пырыпи кыщэкы.

Пхъэшъхъэ-мышъхъэмэ ягъо зыхъуклэ къэтэугъоих. Дэжъый, зэнджай, пырэжъый — джахэр хъоеу къэтэхъых.

Шъо гъэмафэм сыда шъушлэрэр?

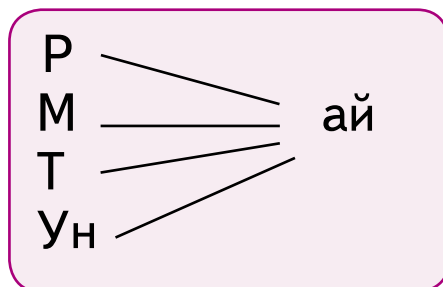
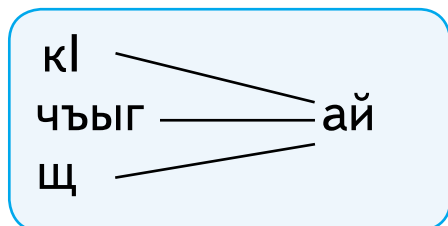
 Упчлэм джэуап къет.

«Упчлэ — джэуап». Текстымклэ упчлэхэр зэфэжъугъэуцу, джэуапхэр къяшъутых.

Схемэхэр.

Сыда зэрээтекыхэрэр апэрэ ыкли ятлонэрэ схемэм игуцылэхэр?

хэ-тэ-жый

пэ-гъу-нэ-гъу-жый

щы-бжый

хьа-сий

Щай-дэт

бай

Хэтэжый

Тихэтэжые чыплэ дахэ щылъ. Психъом пэгъу-нэгъужый. Тихатэ бай. Бжыни, бжыныфи, нэшэ-бэгуи дэмылъяжь щылэп. Хатэм хьасий дэлъ. Нэнэжъ

хьасэхэр кытфигощыгъэх. Сэфэрбийрэ Нур-бийрэ бжын хьасэхэм афигъэзагъ. Щайдэт-рэ Налбийрэ бжыныф хьасэхэр алэжых.

Зой, Байзэт, сэры алоу шыбжый хьасэхэр кьытфэгъэзагъэх.

Буквэу «й» зыхэт гуцылэхэр текстым кьыхэжъугъэщ.

Хэт анахьыбэу хэтэрыклхэр кьэзылощтыр?

Хырыхыхь. Къашлэ!

Чэу гъуанэм сыдэплъымэ, плъыжь бын сэлъэгъу. (...)

Къупшъхьэ кьызхэмыкл, лъы кьызклэмычъ. (...)

Адыгэ Республикэр

Зэклэ адыгэхэр нахьыпэм Кавказым, джытэ тызэрыс чыплэм, шыпсэуштыгъэх. Кавказыр чыплэ дэхэ дэд, бай. Адыгэхэр нэмыкл хэгъэгухэми ащэпсэух. Тьдэ шыпсэухэми, адыгэхэм яхэкужъ ащыгъупшэрэп, кьыфэзэщых. Яныдэльфыбзэ зэращымыгъупшэщтым пылъых.

Адыгэхэр бэрэ зыклэхъопсыгъэхэр тэ, хэ-
кужъым исхэм, кыддэхъугъ: къралыгъо гъэп-
сыклэ тилэ хъугъэ. Ар гушлогъошху. Республикэм
Лышъхьы, конституции, быракъы, къралыгъо
тамыгъы, орэди илэх. Нэмыкл хэгъэгухэм ащып-
сэухэрэ адыгэхэр хэкужъым къаклохэ хъугъэ.
Чылэ псауи, Мэфэхъаблэ, къэкложьыпагъ.

 Проектэу «Адыгэ Республикэм итамыгъэхэр».

 1. Адыгэ Республикэм итамыгъэхэр сурэт
кърэш е фотографииехэр кыизэгъэгъот.

2. Нахыжъхэр кыиздегъалэхы, кърэлотэн
кърэгъэхъазыр.

3. Классым проектыр кыщыгъэлъагъу, кы-
щыуат.

 Усэм кърэдж. Буквэу «л» зыхэт гущылэр
кыыхэгъэщ.

Лыжъ жэкIэф кытфэсыгъ,
Шухъафтынхэр кытфихьыгъ.

е-чъэ-лагъ

у-лIэ-хъупхъ

ша-риплI

мы-Iэ-ры-сиплI

Байзэт цыкIур

Байзэт цыкIум сурэтшыныр икIас. ШариплI ащ ышыгъ. Шархэр ыгъэлагъэх. Зыр гъожьы, тIур шхъуантIэ, адрэр плъыжьы. МыIэрысиплI ышыгъ. МыIэрысиплIыри плъыжьы. Байзэт цыкIур ятэжъ ечъали, исурэтшыгъэхэр ригъэ-лъэгъугъэх.

— УлIэхъупхъ, Байзэт! — кыриIуагъ ащ ятэжъ.

«УпчIэ — джэуап». ТекстымкIэ упчIэхэр зэ-фэжъугъэуцу, джэуапхэр къяшъутых.

ла-жьэ
плъа-гъэ
пла-нэ

лэ-псы
лъэ-ly
плэ-ly

мы-лы
шэ-плъы
лы-гъэ

Зэхьщыр хьарыфхэр гущылэмэ къахэжъугъэщ.

Гущылэр зэхэтэкъуагъэ.

ЛІ Э П ІУ

Б/ШІ Шъошла гущылэу «пллэлу» зыфилорэм кыи-
кырэр? Гущыалъэм шъуеплъ.

ла лэ лы

Пычыгъохэр хэтхэу гущылэхэр къэтэлэх.

лы
лы-гъэ
Лы-маф
лапл

пллэлу
зы-щэ-зыпл

Лыгъэшхо къыхэфагъ

Лымафэ къэкложьызэ куо макъэ зэхихыгъэ.
Унэ горэм цыфхэр ечъалэщтыгъэх. Машлор

зыкIэнэгъэ унэм Лымафэ зыщэ-зыплIэ илъэ-
дагъ. Сабыйхэр IаплIыкIэ къырихыгъэх. Лы
сымаджэри плIэлукIэ къырихыгъ.

Лымафэ машор къегоуагъ. Ар сымаджэу
бэрэ щылъыгъ. Лымафэ лыгъэу зэрихъагъэр
зэкIэ къоджэдэсхэм зэхахыгъэ. КIэупчIакIо
къыфэкIуагъэр бэ.

Лымафэ изекIуакIэ шъуиеплъыкIэ къешъуIуалI.

Адыгэ гущылэжъхэр.

Лыгъэр зэрагъэунэфырэр Iофы.
Е улэн, е улын.

Езбырэу зэжъугъашIэ.

Пэрэныкъо Мурат

***

Лыгъэри гушхори зэкIыгъоу,
Дунаим зэлъигъэшIагъоу
Мэбыбых тикосмос къухъэхэр,
Мэбыбых тилыхъужъ бланэхэр!

Хэта усэр кызтегушылэрэр? Сыда космосым
цыфыр зыклэбыбырэр?

Дз дз

Dz dz

Дзы-о

Макъэу [дз]-р зыхэт
гушылэхэр къашъулох.

Усэм къедж. Буквэу «дз»
зыхэт гушылэр къыхэгъэщ.

Дзыо пхыгъэ ёлкэм члэт,
Лыжъ Щтыргъуклыри ащ лут.
Шухъафтынхэр илъэсыклэм
Аритыщтых ащ сабийхэм.

дзэ

Дзы-бэ

Дзэ-гъащт

ти-дзэ-кллол-хэр

хыр-быдз

Тидзэклөлхэр

Тидзэклөлмэ дзэ кьулыкьур дэгъоу зэрахьэ. Ахэмэ чанэу тикъэралыгъо игъунапкъэхэр къагъэгъунэ. Дзыбэ Абу бэшлагъэу дзэм хэт. Ар офицер. Тигъунэгъу клалэу Айдэмырырэ сшынахьыжъэу Айтэчрэ солда-тых, дзэклөлых. Тэри тыныбжъ зикъуклэ дзэм тыклощт. Тикъэралыгъо имамырныгъэ щылакклэ къэтыухъумэшт.

Хэта о уилахьылэу дзэм хэтыр?

■ Упчлэм джэуап кьет.

«Упчлэ — джэуап». Текстымклэ упчлэхэр зэфэжъугъэуцу, джэуапхэр къяшъутых.

Сыда зыклауагъэр?

Дзэ зыгъащтэрэр дзэм ыуас.
Дзэм хымэ хэтэп.

дза дзэ дзы дзи

Пычыгъохэр хэтхэу гущылэхэр къэтэлэх.

дзыо	дзы-уипл
бэ-дзэр	Дзадз
Дзэл	Ан-дза-ур
Дзэ-хъан	бэ-дзэ-огъу

Къэлэ бэдзэрым

Сянэрэ сянэшыхъоу Дзадзэрэ къэлэ бэдзэрым сыздащэгъагъ. Бэдзэрым тучанэу дэтыр бэ. Ахэмэ атемылбыжъ щылэп. ТидзэкIолI лыхъужъмэ яхылIэгъэ тхыль сэ къэсщэфыгъ. Сянэ дзыуиплI къыщэфыгъ. Хъырбыдзхэри къэтщэфыгъэх, ахэр дзыохэм арытлхъагъ.

Автобуснэ станцием трамвайкIэ тыкбылухъажыгъ. Тикъуаджэ щыщхэу Дзэхъан, Ан-дзаур, ДзэлI аIоу ащ Iутыгъэх. Автобусыр мыфэбащэу, рэхъатэу тадэжъ тыкъэсыжыгъ.

О бэдзэрым ущылагъа, сыда къэпщэфыгъэр?

Буквэр клодыгъэ.

бэ _ эр

ба _ э

_ ыо

Дзу дзу

Дзу дзу

е-дзы

ре-дзэ

де-дзы-е

хьан-дзо-хэр

зэ-пы-ре-дзы

хьандзу

Мэкъу хьандзохэр

Андзаур, Дзэл, Дзэгъащт алоу мэкъур къыращы. Дзэлрэ Дзэгъащтэрэ мэкъу лагохэр кум дадзыех. Дзэл лагор кум ыгузэгу шъыпкъэм редзэ. Дзэгъащтэ лагор кушъхьэм дидзыен ымылъэкӀэу къыхэкӀы, зэпыридзэуи мэхъу. Ан-дзаур мэкъу кухьэр зэрегъафэ.

Мэкѳур былымэхѳо фермэм кѳащѳ, хѳан-
дзоу ащ щызѳтыралѳхѳѳ. Мэкѳу хѳандзохѳр
бѳ мѳхѳух.

О мѳкѳу хѳандзо плѳѳгѳугѳа?

Упчѳлѳм джѳзуап кѳѳет.

«Упчѳлѳ – джѳзуап». Текстымклѳ упчѳлѳхѳр зѳ-
фѳѳжѳугѳѳѳуцу, джѳзуапхѳр кѳѳѳшѳѳутѳх.

Усѳм кѳѳедж.

Дзу – шѳѳофѳым итыр
Хѳандзу, хѳандзу...

Хѳысапыр кѳѳѳшѳѳушѳл.

Хѳѳѳ – ѳ + А + Н + ДЗУ = ?

Ю ю

Ю ю

Аѳѳб
ѳѳн-нат

Ю-ныс-рѳ
Ю-сыф-рѳ

Юр

Юнысрэ Юсыфрэ

Юнысрэ Юсыфрэ зэшых. Ахэмэ альэкъяуа-
цлэр Дзыбэ. Юныс яплэнэрэ классым щеджэ.
Юсыф ятлонэрэ классым ис. Зэшитлүри хъуп-
хъэх, дэгъоу еджэх.

Юныси Юсыфи юннатмэ якружок хэтых.
Юннатмэ ястанцие хэтэрык! лэжыгъэхэри,
пхъэшъхъэ-мышъхъэ чъыг лъэпкъышлүхэри кы-
щагъэкых. Псэушъхъэ цыклүхэри щагыгых.

Сыд фэдэ псэушъхъэха шъо шъуилэхэр?

■ Упчлэм джэуап кьет.

«Упчлэ — джэуап». Текстымклэ упчлэхэр зэ-
фэжъугъэуцу, джэуапхэр кыашъутых.

Буквэу «Ю» мэкъитлү кьеты гущылэм
ыпэ е мэкъэзещэм ыуж щыт хъумэ, зы макъэ
кьеты мэкъэзэращэ шъабэм ыуж щыт хъумэ.

■ Усэм кьедж. Буквэу «ю» зыхэт гущылэр
кыыхэгъэщ.

Юрэ циркым лоф шишлэщт,
Псэушъхъэхэр ыгъэсэщт.

Ё ё

Ё ё

са-мо-лёт

вер-то-лёт

ёлк

Сурэтмэ тяплъы? Къэшъууат самолётмэ шлуа-
гъэу къахьырэр.

шофёр

лётчик

Ёлкэ тилагъ

Илъэсыклэм ехъулэу ёлкэ тилагъ. Ёлкэр
дахэу дгъэклэрэклагъэ. Ёлкэм самолёт сурэти,
вертолёт сурэти, нэмыкл сурэтхэри бэу пыт-
лъэгъагъэх.

Алёши Лёни сурэт дахэхэр ёлкэм пашла-
гъэх. Алёшэрэ Лёнерэ тигъунэгъу къутырым
щыщых. Ахэр тэ тиеджаплэ щеджэх.

«Упчлэ — джэуап». Текстымклэ упчлэхэр зэ-
фэжъугъэуцу, джэуапхэр къяшъутых.

***

Машинэр зыфырэр шофёр.
Самолётыр зезыфэрэр лётчик.
Пулемётым рыорэр пулемётчик.

■ Усэм къедж. Буквэу «ё» зыхэт гущылэр къыхэгъэщ.

Ё — ёлкэ шхъуантлэр къытфахыгъ,
Мэфэкл мафэри къэсыгъ.

Буквэу «Ё» мэкъытлу къеты гущылэм ыпэ е зещэм ыуж щыт хъумэ, зы макъэ къеты зэращэ шъабэм ыуж щыт хъумэ.

Гущылэхэр къэшъуугупшысых.

С — ...

А — ...

М — ...

О — ...

Л — ...

Ё — ...

Т — ...

■ Хырыхыхъ.

Гъэми кыми а зыр шыгъ.

■ Усэр езбырэу зэжъугъашлэ.

Цуякьо Джэхьфар

Ёлкэр

(Усэм шыщ сатырхэр)

Унэ фабэр тлэкы къемыклоу,
Апэрэмклэ ёлкэр гыгъэ,
Пчэдыжыпэм зэлунагъэ,
Жыы кыщэжы, къэхъужыгъ...

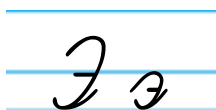
Апэрэ космонавт

Космос. Ар лъэшэу лъагэ, чыжъэ дэд. Ащ нэсынхэ бзыухэм алъэкырэп. Самолётхэри ащ быбыхэрэп. Уашъор мыщ шышлуцлабз. А ошъо шлуцлабзэм тыгъэри, жъуагъохэри, мазэри шыплъэгъухэрэп.

Пшысэм фэд! Апэ космосым быбыгъэр
Урысыем щыщ цыф. Ар Алексей ыкъоу Юрий
Гагариныр ары. Тихэгъэгу щыщ цыфыр апэу
космосым зэрэбыбыгъэм тэ тикъэралыгъоклэ
лъэшэу тырэгущо.

**Хэта лётчик-космонавтэу шьо шъушлэ-
хэрэр?**

■ Упчлэм джэуап къет.

э-таж

по-эт

Эм-ма

э-та-жищ

Э-дик

А.С. Пушкин

■ Усэм къедж. Буквэу «э» зыхэт гущылэр
къыхэгъэщ.

Эдик поэт хъунэу фай,
Ручкэ дахи ил ащ пай.

ТиеджапI

ТиеджапIэ этажищэу зэтет. Этаж пэпчъ дахэу зэгъэфагъэ, къэбзэ-лъабз. Тикласс апэрэ этажым тет. Непэ классымкIэ Эдикрэ Эммэрэ дежурнэх. Эдик форточкэр Iуихи, жьы къабзэ къыригъэхьагъ. Эммэ доскэр ылъэкIыгъ.

Тикласс нэфын, фабэ, зэлэхыгъ. Дэпкъым Александр Сергеевич Пушкиным исурэт пылъагъ. Пушкиныр урыс усэкло цIэрылу.

Шьо шъуиеджапIэ сьд фэда?

«УпчIэ — джэуап». ТекстымкIэ упчIэхэр зэфэжъугъэуцу, джэуапхэр къяшъутых.

Хырыхыхь.

Зы пэшхо пытышъ огум едысы,
Унэ зэтетым ыкIылу нэсы.
ЧIыр пэкIэ етхъу, каналыр етIы,
ЯтIэ куахьышхор зэкIэм еIэты. (...)

■ Джэгул «Буквэр клодыгъэ»: _ таж

Гущылэр зэхэтэкъуагъ.

Ж И К Э П А

Урыс гущылэхэу адыгабзэм къыхэхьа-
гъэр урыс къэлуаклэм тетэу къэтэлэх, тыкъаджэ.

Пэрэныкъо Мурат —
адыгэ усэкло цлэрылу. Ащ
ытхыгъэу усэ дэхабэ щыл.

Пэрэныкъо Мурат

Май

Сихэгъэгоу сыгум игупсэм
Дышъэпсы нурэр къыфехы,
Гъатхэм икъэгъагъэхэр утысэу,
Садмэ мэ лэшлур къадехы.

Хы шхъуантлэу тиошъогу дэхащэ
Пщэхэр гъэбэжъоу кыщесы,
Насыпыр хыорэу кыттрещэ,
Клэраклэу маир кытфэсы.

Тыдэклышъ, тыгушхоу, тычэфэу
Урам шъуамбгъом татехъэ,
Мамыр нэшанэу тицлыфмэ
Къэгъагъ лэрамхэр зэрахъэ.

Схемэм сыда иттхэщтыр?

Буквэу «б» макъэ кытырэп.

Сыда буквэр зыфэдэр?

Буквэу «Р» зэпырызагъ —
Ар къэзгъэушъэбырэ тамыгъ.
(В. Степанов)

Къэбзэныгъ

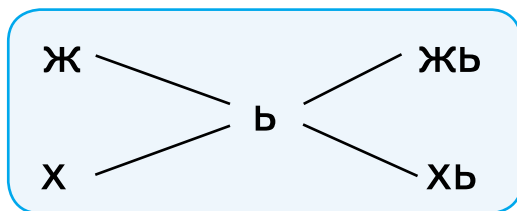
Тиклэлэегъаджэ титхылъхэр ыуплъэкӀугъэх.
ЗэкӀэмэ Юрэ и Тхыбзэ анахь къабзэу
къычӀэкӀыгъ. Мосэ ипортфель кӀэ шъыпкъэм
фэд. Нинэ итетрадь ренэу къэбзэ зэпыт.

«УпчӀэ — джэуап». ТекстымкӀэ упчӀэхэр зэ-
фэжъугъэуцу, джэуапхэр къяшъутых.

Буквэ зэхэлъхэу «ь» зыхэтхэр:

ДжэгукӀэу «Буквэ гъэшӀэгъон».

Хы — хыы, ехы — ехыы, уж — ужь, ежэ —
ежъэ.

УрысыбзэкӀэ мазэхэм ацӀэхэр.

Декабрь, январь, февраль — кӀымэфэ мазэх.

Март, апрель, май — гъэтхэ мазэх.

Июнь, июль, август — гъэмэфэ мазэх.

Сентябрь, октябрь, ноябрь — бжыхъэ мазэх.

АдыгабзэкӀэ мазэмэ ацӀэхэр къашъуло.

Ъ

ъ

съезд

съезд-дым

объ-яв-ле-ни-е

съезд

Схемэм сыда иттхэщтыр?

Буквэу «Ъ» макъэ къытырэп.

Усэм къедж.

Буквэр кышъуфэлэшъущтэп,
Гущылэмэ ахэт,
Зэмыгъашлэмэ хъущтэп,
Алфавитым ари хэт.
(А. Потапова)

Съезд ялагь

Урысые Федерацием икомпозиторхэм съезд (зэфэс) ялагь. Ар Москва щыкылагь. Съездым тикъэралыгъо хэхьэрэ республикхэм, крайхэм, хэхухэм якомпозиторхэр щылагъэх. Тэ ти Адыгэ Республикэ икомпозиторхэри съездым хэлэжыагъэх.

Объявление (мэкъэгъэлү) зэфэшъхьафхэр гъэзетмэ къарэхьэ. Объявлениемэ сяджэныр сэ сиклас.

«Упчлэ — джэуап». Текстымклэ упчлэхэр зэфэжъугъэуцу, джэуапхэр къяшъутых.

ДжэгукI «Буквэ хьалэмэт».

Пхы — пхъы, пчэ — пчъэ, ко — кьо, лы — лъы, шэ — шъэ.

м

р

с

н

ш

т

і

ly

з

гъ

ц

пl

ъ

Шэныгээм илункыбз

Апэрэ тхылъыр тыухыгээ. О шлэ-
ныгээу бгъотыщтым ар илункыбз,
икъежъапl. Еджакlэ зэбгээшлагээшъ
тхылъ гээшлэгъонхэр ныбджэгъу
пфэхъущтых.

Тхылъ гээшлэгъонхэм лыхъужъ-
ныгээм ищысэ кыуагээлээгъущт.

п

к

ку

къ

къу

д

х

kl

kly

б

щ

ж

дж

г

гу

гъу

ч

хъ

л

хъ

хъу

лъ

жъ

ф

жъ

жъу

шъ

щъу

шl

шly

цу

cl

чъ

cl

в

tl

tly

ply

й

лl

дз

дзу

ь

а

э

ы

у

и

о

е

я

ю

ё

Дэгъоу теджэшт

«Шъуклэлэцыкы» алошъ къытэджэх. Ау тэ джы тыцыкыжъэп. Ильэс хъугъэшъ еджаплэм тыщеджэ. Еджакли, тхакли, лъытакли зэдгъэшлагъэ. Тхыбзэм, «Жъогъо нэфым» адэт статья-хэм, усэхэм тэр-тэрэу тыкъяджэн тэлъэкы. Задачэ цыкыхэри зэхэтэгъэуцох.

Зэклэ еджаплэм шытагъашлэрэр тэ тищыкыгъэшт. Ар тэ къыдгурэло. Арышъ, дэгъоу теджэшт. Тихэгъэгу гупси, тьнэ-тятэхэри дгъэрэзэштых.

■ Адыгэ гущылэжъхэр.

Тхылъыр шлэныгъэм икъэкылап.

Тыдэ шылэми шлэныгъэм лъыкы.

Гъэсэныгъэр мыкыодыжъын мыльку.

Мэщбэшлэ Исхьякь —
адыгэ тхэкlo цлэрылу. Ащ
тхылъыбэ ытхыгь.

Мэщбэшлэ Исхьякь тэ
инэу тырэгущо. Адыгэ Рес-
публикэм и Гимн хэль гу-
щылэхэр ащ ытхыгъэх. Мы
усэри шьощ пае ащ ытхыгь.

Мэщбэшлэ Исхьякь

Тхылъым теджэ

Тхылъ теджэнэу тэ хьарыфхэр
Илъэс псаум зэдгъэшлагъэх,
Тыгу кьыдделэу мэкъэ нэфхэр
Тыгъэ фабэу зэхэтшлагъэх.
Сыдэу дэгъуа бзэр тлупщыгъэу
Тхылъым итым укъеджэныр,—
Тхылъым итыр уиклэщыгъоу
Ащ шлэныгъэр кьыщежьэныр!

Сыда сэнэшъхьэр зыкӀэгъыгъэр?

Сахьидэ бэщ цыкӀу фае зэхъум, сэнэшъхьэм куамэ къыпикӀыкӀыгъ. ТӀэкӀу тешлагъэу бэщ цыкӀоу ылыгъым псы къэбзэ ткӀопс къыпыткӀугъ. Ылъэгъугъэр шӀогъэшӀэгъонэу сэнэшъхьэ куашэм кӀэрылъади зеплъым, куамэр къызыпикӀыкӀыгъэ къутамэм псыр къыпыткӀумэ чыгум теткӀоу ылъэгъугъ.

Сахьидэ янэ еупчыгъ:

— Нан, мыщ къыпыткӀурэр сыда къызыкӀыпыткӀурэр?

— Мы къутамэр къэгущыӀэщтыгъэмэ сыд ыӀоныгъэу къыпшӀошыра?

— къеупчы янэ Сахьидэ.

— СыпымыкӀыкӀ, сыл умыгъэуз.

Сэ инышхо сыхъунэу сыфай ыӀощтыгъэ, — къышлагъ Сахьидэ.

— Адэ джары, — еӀо нанэ. — А заулэр къыӀон ылъэкӀыщтэпышъ, къутамэр ынэпсыхэр къыкӀэчъэу мэгъы.

Андырхъое Хъусен

Андырхъое Хъусен заом лыбланэу хэлэжъагъ. Зы чыплэ горэм пчъэгъабэ хъурэ фашист техакломэ щэ атакэ къашыгъ.

Щэмкли атакэр зэкляфэжъыгъ. Ежъ Хъусен улагъэу фашистмэ къауцухъагъ: «Зыкъэт, урыс!» — къекууагъэх. «Урысмэ затырэл!» — ылуи, Хъусен гранатхэр ахидзагъ, пыйхэр ыуклыгъэх. Ежъ Хъусени ыпсэ ыгъэтлылбыгъ. Ащ пае хэгъэгум и Лыхъужъыцлэр Хъусен кыфагъэшъошагъ.

**Хэта Зэошхоу щылагъэм и
Лыхъужъхэу шъо шъушлэхэр?**

Теклоныгъэм имэфэкл

Маим и 9, 1945-рэ илъэс. Мы мафэм зэклэ тыхэгъэгу ичлыплэ пстэумэ къэбар гушлуагъор ащызеклуагъ.

— Заор тыухыгъэ! Тэ тытеклуагъ! — зэклэри гушлощтыгъэх.

Зэмынэлуасэхэми лаплэ зэращэклыщтыгъэ, мэфэклышхомклэ зэфэгушлощтыгъэх. Анахь лъэшэу зыгъэгушлощтыгъэхэр заом кыиклыжыгъэхэр ары. Зэклэми ахэмэ алапэ аубытыщтыгъэ, къэгъагъэхэр аратыщтыгъ.

Тицлыфхэу, ти Родинэ ишъхьафитныгъэ къэзыухъумагъэхэм, теклоныгъэр кыдэзыхыгъэхэм щытхъур адэжъ!

Хэта о уилахьылэу Зэошхом хэлэжъагъэр?

Москва

Москва тihэгъэгу икъэлэ шъхьa. Ар къэлэ ин, дахэ. Москва институтэу дэтыр бэ. Урыс ученышхоу Ломоносовым ыцлэкIэ щыт университетри ащ дэт. Анахь гъэшлэгъонэу Москва дэтыр чIы чIэгъым мэшлоку гъогоу щашыгъэр ары. Ащ ралорэр метро.

Хэти Москва ылъэгъу шлоигъу. Шъори ины шъузыхъукIэ, Москва шъуклощт. Краснэ площадьдыр, метрор къэшъульэгъущтых.

Пэрэныкьо Мурат

Кремль

Москва кьалэр
тигугьаплэ,
Тигушхуаплэ,
тихьопсаплэ.
Ар шлоу щылэм
икъэкьуаплэу,
Тынэу, тыпсэу
тэгьэлъаплэ.

Тэ тигэгъэгушхо орэпсау!

Кошбэе Пщымаф

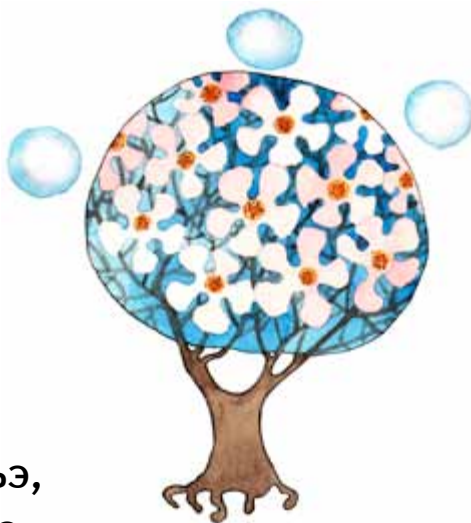
Май

Маир фабэ,
Маир гуапэ,
Маир гъатхэм идэхэгъу.
Маир нэфы,
Маир чэфы,
Маир клалэм иджэгугъу.

Маир оцхы,
Маир мэщы,
Маир чыльэм
икъэшхъогъу.

Маир ошлу,
Маир гушлю,
Маир уцым
ихэхъогъу.

Маир тыгъэ,
Маир гугъэ,
Маир цыфым игуклэгъу.
Маир жъуагъо,
Маир лъагъо,
Маир фабэм игъунэгъу.

Адыгэ къэралыгъо университетыр

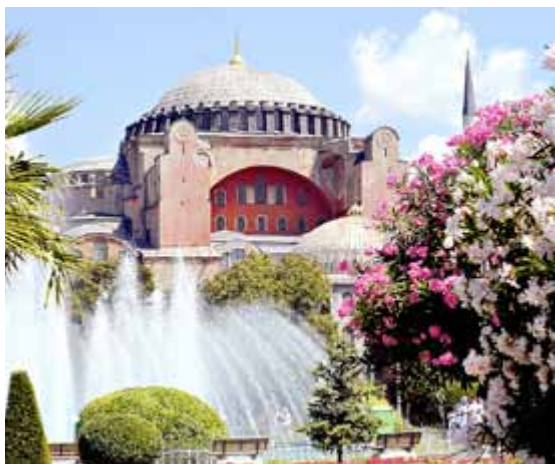
Адыгэ Республикэм икъэлэ шъхьалэу Мыекъуапэ Адыгэ къэралыгъо университетыр дэт. А еджэплэшхом цыф лъэпкъ зэфэшъхьафыбэмэ — адыгэхэм, урысхэм, ермэлхэм, нэгъойхэм ыкӀи нэмыкӀхэми — шӀэныгъэ щызэрагъэгъоты. Тыркуем, Шамы, Иорданием къарыкӀыгъэ адыгэхэри университетым щеджэх. Бзэ зэфэшъхьафхэр университетым щызэрагъашӀэх.

О Адыгэ къэралыгъо университетым ущеджэ пшӀоигъуа?

Тыркуе республикэр

Урыс пачъыхъэм адыгэхэр ячлыгу зыре-
фыхэм, Тыркуер ары зэкIужьыгъагъэхэр. Мы
хэгъэгум адыгэ мин пчъагъэ щэпсэу. Сыд фэ-
диз къин хэфагъэхэми адыгэхэм яцIыфыгъи,
ялIыгъи, яхабзи, анапи къагъэнагъ.

ДзэкIолI лIыбланэу, шIэныгъэлэжъэу, гъэсэ-
гъэшхоу адыгабэ Тыркуем ис хъугъэ. Сыд
фэдэ щылэкIэ тхъагъо яIэми, адыгэхэм яхэкужъ
ащыгъупшэрэп, къыфэзэщых. Яныдэлъфыбзэ
зэрэзыщамыгъэгъупшэщтым пылъых. Тыркуем
икъэлэ шъхьалэр Анкара.

Адыгэ чылэхэр

Адыгэ къуаджэхэу Кфар-Камэрэ Рихьани-ерэ къэралыгъоу Израиль итых.

Адыгэ чылэхэр иных, дахэх, цыфэу адэсхэр фэшлыгъэу щылэх. Яныдэльфыбзэ дэгъоу ашлэ. Адыгэ хабзэхэр, адыгагъэр дахэу къаухъумэх. Гушлуагъор — ясабийхэр еджаплэм ныдэльфыбзэм зэрэщырагъаджэхэрэр ары.

Израиль хэгъэгум еджэгъэшхоу, шлэныгъэлэжьэу, дзэкIолI лIэбланэу исыр бэ. Ахэмэ адыгэхэри ахэт. Израиль икъэлэ шъхьалэр Тель-Авив.

Сикъуадж

(Сирием щыщ адыгэ пшъэшъэжъыем
къылуатэрэр)

Сэ сыадыгэ пшъэшъэжъый.
Сцлэр Бланэ, Сятэжъ-ся-
нэжъхэм тыхэкужъ къызаб-
гынагъэр илъэсишъэм ехъугъ.
Сириер ары псэуплэ афэхъу-
гъэр. Сикъуаджэ ыцлэр
Мэрдж-Султан, клэклэу Мэр-
джыр етэлэ.

Сикъуаджэ ныбжъыклэ уни
мэщыти дэтых. Ныбжъыклэ
унэм адыгабзэм тыщырагъа-
джэ. Тхылъэу тызэреджэрэр «Сиадыгабз». Ар
хэкужъым щатхыгъ.

Мэрджым дэсхэр зэклэ адыгэх. Адыгэ
джэгухэр, нысащэхэр, клапщэхэр сикъуаджэ
щашых.

Зэныбджэгъуитлу

Зэныбджэгъуитлу мэзым хэтхэу мышъэм лууплагъэх. Зэныбджэгъухэм язырэм клитхъугъ, чыгым дэчъайй зигъэбылъягъ. Ятлонэрэр гъогум къытенагъ. Ышлэщтыр ымышлэ зэхъум, гъогум зытыридзагъ, лагъэм фэдэу жбы къымышцэу щылъ. Мышъэр къыклэлъырыхыи къепэмыгъ. Калэр лагъэу къышлоши луклыжыгъ.

Мышъэр зылоклыжым, адрэ калэр чыгым къехыгъэшъ мэщхы.

— Мышъэр къызыолушъашъэм сыда къыуиуагъэр? — къеупчы игъусэм.

— Ащ къысиуагъэр: щынагъо зифэхэклэ, цыф дэйхэр ары зиныбджэгъу гум къызынэхэрэр.

(Лев Толстоим ытхыгъэм техыгъ)

Лыжъым иосыет

Лыжъ горэм ыкъо осыет къыфишыжыгъагъ:

— Сиклал, сэ сэлэ,
о дэгъоу ущылэнэу,
лэжыгъэ бэгъуагъэ
къэпхыжынэу уфа-
емэ, гъатхэм цу къолэ-
ниблыкӀэ жъо, бжы-
хъэ къэси унакӀэ шы.

Ащ къикӀырэр
ымышӀэу кӀалэр бэрэ
егупшысагъ. ЕтӀанэ лыжъмэ анахь Ӏушэу чы-
лэм дэсым еупчыгъ:

— Мыщ фэдэ осыет тятэ къысфишыжыгъ
шъхъае, къикӀырэр сшӀэрэп.

— Ащ къикӀырэр мары: уилэжыгъэ бэгъонэу
уфаемэ, гъатхэм пасэу, осыр къолэн зыхъукӀэ,
чыгур жъо; илъэс къэс уиунэ гъэкӀэрэкӀэжъ.
Джары ащ уятэ къыригъэкӀыгъэр, — ыӀуагъ
лыжъым.

Нэфынэ плыжыр

Тхьяумэфэ мафэм сятэ кълэу Краснодар сыздищагъ.

Кълэр ины, дахэ. Урамым тызэпырыклынэу тежыагъэу, зэкълэм сятэ кълызэтеуцагъ.

— Сыд пае тыкълэуцугъа? — сеупчълыгъ сятэ.

Модэ мо кълэнэфырэр олълэгъа? Ар светофор, — ылагъ сятэ.

Сызэплълэм, нэфынэ плыжы кълълагъоштыгъэ, етланэ ар гължълэу кълълэгъагъ. Ащ ыужым уцышълэ хългъэ, цълфхэри урамым зэпырыкълыгълэх.

Сэ кълызгурылагъ: нэфынэ плыжы кълълагълэмэ — кълэуцу, уцышълэ кълызылълагълэ — кълэ.

**О тыда кълэу уздэщылэгълэр?
Сыда о ащ кълыщылълэгълэр?**

Ныбджэгум фитхырэ письмэр

Синыбджэгъу лъаплэу Аслъан!

Тикъуаджэ укъэклонэу къысэплогъагъ. Илъэс еджэгъур тэухы тет. Къакло тадэжъ. Сянэ-ся-тэхэми укъакломэ лъэшэу ашлоигъу.

Тикъуаджэ зыщыпплэхъан. Зызэдэдгъэпсэфын. Тимэзи тигубгъохэми ащыгъуазэ усшын. Тикъоджэ клалэхэми нэлуасэ уафэсшын.

Мыекъуапэ кыкырэ автобусыр шъо шъуикъуаджэкӀэ кыблэкӀы. Ар тэ тикъуаджи кыдахъэ.

Сыолъэу, Аслъан, укъызщыклошт мафэр кысфэтх. Сэ сыкъыппэгъокӀышт.

Лъытэныгъэ ин кыпфызилэ уишъэогъоу Нурбый.

**Хэта о ныбджэгъоу уилэхэр?
Тыда ахэр зыщыпсэухэрэр?**

Ответственная за выпуск — С.С. Ситимова

Художник — М.Н. Перлик

Фотографы — А.Е. Кирнос, С.А. Трепет, С.Г. Перевозов

Учебное издание

**Джантыг Магометовна Тамбиева
Фатимет Нурбиевна Апиш
Зариет Мухамчериевна Шадже**

БУКВАРЬ

1 класс

2 часть

На адыгейском языке

Редактор: Т.В. Кондрашова
Корректоры: Ш.С. Хавдок, Л.И. Калугина

Печать офсетная. Формат 70х90/16. Усл. печ. л. 8,41.

Тираж 200 экз. Заказ № 436.

ООО «Качество», ИНН 0105004524, 385000, г. Майкоп,
ул. Крестьянская, 221/2, тел.: (8772) 52-36-87, 57-09-92.